375
7

[illegible] مسلمان تورك ـ تاتار خلقی اوچون

آلتی یللق ابتدائی مکتب

پروغراممااسی.

بوتون روسیه مسلمان اوقتوچیلارینڭ ایکنچی عمومی اسیزدنده سیکسیانڭ اوزگەرتولری ایله قبول ایتلگان اشبو پروغرامما، ایکنچی بر مسلمان اوقتوچیلارینڭ عمومی سیزدی طرفندن اوزگەرتلگانگە قدر. عموم مسلمان مکتبلرنده عملگە قویلو تیێشلدر.

بتون روسیه مسلمان اوقتوچیلر برگی‌نڭ مرکز بیوروسی نشری.

قزانده «معارف» مطبعە وکتبخانەسی.

Проверено
1949 г.
ПРОВЕРЕНО
2006 г.
№ ۱۲۵۸۳
37:9(с).1:372(07)

روسیه‌ده‌گی مسلمان تورك ـ تاتار خلقی اوچون

آلتی یللق ابتدائی مکتب

پروغرامی لایحه‌سی.

بتون روسیه مسلمان اوقتوچیلر برگی‌نڭ مرکز بیوروسی نشری.

T. C. C. P.
ЦЕНТРАЛЬНАЯ
2116
НАУЧНАЯ БИБЛИОТЕКА
КФУ
0001085752

قزانده معارف مطبعه‌سنده

سوز باشی

اوشبو یل ۲۰ ــ ۲۷ آپریللرده قزان شهرنده دوام ایتکان مسلمان اوقتوچیلـرنك اسیزدی، بتون روسیه مسلمان اوقتوچیلـرینك برگن میدانغه کیترگان وآنك اشارن باشقارو اوچون قزانده اون اعضادن مرکب موقت بر مرکز بیورو صایلاغان ایدی.

اوشبو مرکز بیوروغه طابشرلغان اشلردن برسی‌ده آلتی یللق ابتدائی مکتبلرگه پروغرام ترتیب ایتو ایدی. مرکز بیورو طرویسکی معلملری طرفندن یاصالغان ابتدائی مکتب پروغرامی‌نی تفتیشدن کیچوردی. آنك بعض اورنلرن آرتدردی وبعض اورنلـرن کیمتدی. بعض فنلـرنك پروغرامن بر آز اوزگەرش ایله‌گنه قبول ایتدی. بعض فنلرنیکن باشدن آیاق اوزگارتدی. همده هندسه فننی اوسته‌دی. ساعتلرنده‌ده اوزگارشلر یاصادی. بو پروغرامنی ترتیب ایتکانده واوزگارشلر یاصاغانده، باشقه مدنیتلی ملتلرنك پروغراملری، آنلرنك طوتقان اساسلری دخی اعتبارغه آلندی.

بیك کوب زیمستوالردن ومکتب ادارەلرندن یا کاپروغرام صورات مراجعت ایتکانلکلرندن حاضرگه پرویکت ایتوب اسیزدکه قدر طبع ایتدروب نشر ایتەرگه قرار بیرلدی. آلدانراق اوقتوچیلرنك قولنده‌بولسه، اسیزدده محاکمه وتنقید ایتو موفقیتلی‌رەك بولور دیب اویلاندی.

آلتی یللق ابتدائی مکتبده اوقولورغه تیوش فنلر:

١) دین (عبادات، اعتقاد، مقدس تاریخ واسلام تاریخی، عربی قرائت، قرآن وتجوید)
٢) آنا تلی.
٣) حساب (نصفه‌چه هندسه‌دن دخی معلومات)
٤) طبیعیات.
٥) تاریخ (ملی، روس)
٦) جغرافیا (عمومی، وطنی وملی)
٧) روس تلی
٨) رسم وقول اشلری.
٩) شعر وکوی.
١٠) گیمناستیکا ومکتب اویونلری.

اخطار: اوشبو آلتی یللق ابتدائی مکتبده‌گی بتون فنلر آنا تلنده اوقولوب، یالغز روسچه‌غنه روس تلنده اوقولور.

درسلرنڭ ساعتلرگه بولنشی:

فن اسملری.	صنف ۱	صنف ۲	صنف ۳	صنف ٤	صنف ۵	صنف ٦	بارلغی
دین {عبادات، اعتقاد مقدس تاریخ، عربی قرائت، قرآن وتجوید؛	۳	٦	٦	۵	٤	۴	۲۸
آنا تلی	۹	۹	۹	٤	۳	۳	۳۷
حساب	٦	٦	٦	٤	٤	۴	۳۰
طبیعیات	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱۲
تاریخ (ملی، روس)	—	—	—	—	۲	۲	٤
جغرافیه (عمومی، روسیه)	—	—	—	۲	۲	۲	٦
روس تلی	—	—	—	۹	۹	۹	۲۷
رسم وقول اشلری	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱۲
شعر وکوی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	٦
گیمناستیکا	۱	۱	۱	۱	۱	۱	٦
بارلغی	۲۴	۲۷	۲۷	۳۰	۳۰	۳۰	۱٦۸

دین درسلری.

برنچی صنف.

(کتابسز ٣ ساعت.)

الله تعالی نڭ بارلغی وبرلگی، پیغمبر وآنڭ کتابی، قرآن کریم حقنده معلومات. الله تعالی امرلری: (عبادات، آتا آناغه، اولوالامرگه اطاعت، طرشو، باردم، صدقه، ،مردەشلك وبرلك وباشقەلر). آنڭ طیغان نەرسەلری: اسراف، اوغرلاو، یالغانلاو، جبرلاو، کشی حقنه تجاوز). نماز حقنده معلومات، رمضان شریف مناسبتیله روزه وزکات حقنده، قربان هیدی مناسبتیله حج حقنده، مولد نبی بەیرەمی مناسبتیله حضرت پیغمبرنڭ ترجمه حالی ایله طانشدرو و حضرت پیغمبرنڭ مناقبی، اعوذ بسمله وکلمهٔ شهادت وآنلرنڭ معنالری.

ایکنچی صنف.

(٦ ساعت.)

مؤمن بەلر: الله، پیغمبرلر، کتاب، فرشتەلر، یوم آخرت (آمنت با الله الی آخره). نماز. طهارتنی بلدرو وآنلرنی عملی رەوشده اویرەتو، سورهٔ فاتحه ایله قرآن کریم آخرندن قصقەغنه بر نیچه سوره یانلاتو. حضرت پیغمبرنڭ ترتیبلی رەك ترجمهٔ حالی آنڭ طوغو واوسووی، پیغمبرلك کیلو، خلقنی دینگه اوندەوی، هجرتی، حجة الوداع حضرت پیغمبرنڭ ارتحالی. حضرت پیغمبرنڭ ترجمهٔ حالندن اوّل آدم، نوح، ابراهیم، موسی، ایوب، یحیی کبی بعض اولوغ نبیلرنڭ حیاتندن مهم بولغان حاللرنی قصه ایتوب سویلەنور. حضرت پیغمبرنڭ ترجمهٔ حالی بلدرگاندە حضرت ابوبکر، عمر، عثمان، علی رضی الله عنهم‌لر حقنده معلومات.
عربی قرائت - قرآن کریم.

اوچنچی صنف

(٦ ساعت.)

نماز و طهارتنی تفصیللەب بلدرو، جماعت نمازی، جمعه و عید نمازلری (عید مناسبتیله). روزه، صدقهٔ فطر، نماز اوچون یاڭادن بر نیچه سوره یاتلاتو، نماز اچندەگی سوره ودعالرنڭ معنالری یاخشیلاب بلدرلور.

قصقەچه خلفای راشدین دورنڭ دین اسلام. قرآن کریمنی تجویدگه تطبیق، تجوید طلب ایتکانچه گوزەل طاوش ایله اوقتا باشلاو.

دورتنچی صنف.

(٤ ساعت.)

طهارت، نمازنی تفصیللیراق رەوشدە تکرارلاو، روزه، زکات، قربان چالو. برایکی مقرانی یاتلاتو. ایکنچی صنفدە اوقولماغان بعض الوغ پیغمبرلرنڭ حالی. حضرت پیغمبرنڭ تفصیللراق ترجمهٔ حالی.

قرآن کریمنی مقام وتجوید ایله اوقتو دوام ایتەر.

معلم افندی قرآن کریم درسندە بعضا اوچراغان حکمتلی واخلاقی آیتلرنڭ مأاللرن‌ده بالالرغه سویلەب اوزار.

بیشنچی صنف.

(٣ ساعت.)

حج وآنی اجرا ایتو رەوشلری، آیت وحدیثلرنی اساس طوتب دینی اخلاق، معاملاتدن (نکاح وطلاق) بحثلری اوقلور. مقراء ودعالرنی یاتلاتو دوام ایتەر. مسلمانلق تاریخی، خلفای راشدین وامویلر وبونلر زماننده اسلام مملکتنڭ کیڭایووی.

قرآن کریمنی تجوید ومقام ایله اوقتو دوام ایتەر.

آلتنچی صنف.

(٣ ساعت.)

عباداتدن اولگی یللرده اوقولغان بحثلر تکرار ایتلور. عقائد اسلامیه ترتیب ایله دلیللی صورتده اوقوتلور. آیت و حدیثلرنی اساس طوتب دینی اخلاق دوام ایته‌ر.

مسلمانلق تاریخی: عباسیلر، واندلس دولت امویه‌سی وآنلرنڭ زمانه‌سنده اسلام مدنیتی. طوائف ملوکدن بعض مشهورره‌کلری.

قرآن کریمنی تجوید ومقام ایله اوقتو دوام ایته‌ر.

آنا تلی پروغرامی.

برنچی صنف.

(٩ ساعت).

I ــ اوقورغه اویره‌تو. اصول صوتیه ایله. باشلانغچ تمرینلر: شفاهی وتحریری.

شفاهی: آ) جمله‌لرنڭ سوزلرگه وسوزلرنی هجالرغه آیرو.

ب) هجالرنی طاوشلرغه آیرو.

ج) طاوشلرنڭ طوتاشولری.

باصمه ویازمه حرفلر ایله طانشدرو وآنلرغه اوقورغه اویره‌تو، آیرم سوزلرنی وقصقه جمله‌لرنی اوقو. بالاغه آڭلاشلووی ییڅل بولغان فقره‌لرنی توقف اشارتلرنده طوقتاب اوقو. اوقولغان نه‌رسه‌لرنی معلم سؤاللرینه جواب بیرو طریقی ایله سویله‌ب بیرو. منظوم ومنثور نه‌رسه‌لرنی یادلارغه اویره‌تو.

اوقو ماتیریالی؛ ١) بر نیچه‌گنه جمله‌دن عبارت حکایه وقصه‌لر. ٢) قصقه‌غنه مقاله‌لر. ٣) شعرلر. ۴) بالالرغه ییڅل آڭلاشلوردای طابشماق ومقاللر.

اوقو مانیر یالینك مندرجاتی: ۱) بالالرنك اویده ومکتبده‌گی حیاتلری، ۲) آنلرنك شادلق وقایغولری. ۳) عائله اعضالری، ٤) اویده ومکتبده کیره‌ك نه‌رسه‌لر. ۵) اوی حیوانلری، ٦) یلنك وقتلری، ۷) ته‌ولکنك تورلی وقتلری. ۸) آطنه‌نك کونلری وآیلر . .

II سویله‌و درسی: - ابتدائی مکتبنك مقصدلرندن برسی بالالرنی سویله‌رگه اویره‌تو وآنلرنك اوز فکرلرن ترتیبلی ومنطقی ره‌وشده آڭلاتورغه ملکه‌له‌ندرودر. بناءعلیه سویله‌و درسینه مکتپده یاحشی اورن بیروب، آڭارغه نق دقت ایته‌رگه تیوشلی. شول سببلی بو درسنك برنچی صنفندن باشلاب، تا آلتنجیغه قدرلی قالبی باررووی تیوش. برنچی صنفده اول درس توبه‌نده‌گی یوللر برله‌ن باررغه تیوش.

۱) کوزگه کوربنوب طورغان نه‌رسه‌لرنی وحادثه‌لرنی صاناو. ۲) سؤاللرگه جوابلر بیرو، ۳) رسملرگه قاراب سویله‌و، ۴) شاگردنك اوز تجربه‌سی، اوز حیاتی حقنده سویله‌وی. ۵) رسمده کورسه‌تلگان بر واقعه‌نك باشنده یاکه صوڭنده بولغان حاللرنی سویله‌توب رسمنك مندرجه‌سن تکمیل وتوضیح ایتو.

٦) سویله‌نگانلرنی بتون صنف برله‌ن محاکمه ایتوب آنلرنی توزه‌تو وتنقید ایتو. (بالالرغه کمنك سویله‌وی اوخشاغان؟ نی اوچون؟ رسملرنك اوز حیاتمزدن آلنغان بولولری، وبالالر آڭلاردای واقعه‌لرنی تصویر ایتلگان بولواری تیوشلی.

III اسلوب درسی: - آ) بر حکایه یاکه مقاله‌ده‌گی سوزلرنی باشقه‌لر برله‌ن آلماشدرو: ۱) مرادفلری برله‌ن. ۲) مقابللری برله‌ن، ۳) معنا جهتندن بر آز یاقن طورغانلر برله‌ن. ب) بیرلگان اسملرگه مناسب صفتلر، یاکه بیرلگان صفتلرغه مناسب اسملر طابو. ت) بیرلگان اسملرگه مناسب فعللر، فعللرگه مناسب اسملر طابو.

IV یازو اشلری: - آ. باشلانغیچ اشلر؛ قول وکوزلرنی اویره‌تو

اوچون تورلی صزنلرصزدرو. آلارنڭ شکللرن، قایطرفقه‌صوزلولرن، نیچك برله‌شولرن آڭلاتـو. الفبا اونلو مناصبتی بـرله‌ن حرفلر تشکل ایتـکان کیسه‌کلرنی یازدرو. بونلردن تدریجا حرفلر، ایجکلر، کلمه‌لرگه کوچو. حرفلر وکلمه‌لرنڭ املاسی.

ب. ١) کلمه‌لرگه یازا باشلاغاچ، تدریجا قسقاومعناسی بالالرغه‌بیك آچق معلوم جمله‌لرنی باشده کوچرو وصوڭندن املایولی‌برله‌ن‌بازدرو. ٢) رسملر ونه‌رسه‌لر یاردمی برله‌ن نـه‌رسه اسملرن یازدرو. ٣) بـر نرسه‌نڭ اسمن آنڭ عملی یا که مخصوص صفتی برله‌ن‌یازو. ٤) اسلوب درسی مناسبتی برله‌ن چقغان سوزلرنی یازا بارو.

یازو اشلرنده رسم خطنڭ آچق بولووینه‌املاو اسلوبلرنڭ‌طوغری بولولرینه دقـت ایته‌رگه تیوشدر. بـو صنفده جمله آخرینه نقطه قویارغه تیوشلـگن آڭلاتورغه کیرەك. عملی وعیانی اصولده بولغانده‌مونی اشله‌و آغر توگل. مثلا بر شاکرد «کتاب بیر» دیـب یـازا ایـکان، آڭارغه شول سوزلرینڭ آخرینه «بیر» صوڭنده‌بر نقطه‌قویوتیوشلـگن‌توشندرو امکاندن خارج توگل

V صرف: ــ نه‌رسه‌لر واسم ـ مفرد وجمع، صفتلر.

٢ نچی صنف.

(٩ ساعت)

I اوقو: ــ بو صنفده شوما وتوزك اوقو مقصدی کوزه‌تلور.

اوقو ماتیریالی: ١) ادبی قطعه‌لر. ٢) قسقاغنه وفائده‌لی مقاله‌لر. ٣) قسقاراق حکایه‌لر. ٤) قسقا شعرلر.

مندرجاتی: ــ ١) انسانلرنڭ طورمشلری بـر برینه مناسبتلری. ٢) اوی (عائله اعضالرینڭ بر برسینه بولغان مناسبتلری وهر برسینڭ عائله اچنـده طوتقان موقعی). ٣) مکتب (شاکردلر. آلارنـڭ اوز آرا مناسبتلری. مکتبـده بـرگه طورولری. مکتبده‌گی مشغولیتلری). ٤)

اویده‌گی ومکتبده‌گی اشلر (عائله‌ده‌زورلرنڭ وبالالرنڭ اشلری. مکتبده شاگرد ومعلملرنڭ اشلری). ۵) طبیعت (بەشلچه ویمش باغچه‌لر، قر- یالان، اورمان، کول، بووا. صازلق یلغه‌لر. قر واوی حیوانلری). ٦) یلنڭ وقتلری. (یلنڭ وقتینه قاراب طبیعتنڭ اوزگارووی. آول خلقینڭ یلنڭ تورلی وقتنده‌غی اشلری. یلنڭ تورلی وقتینه‌دائر ماتور تصویرلر وشعرلر). ۷) آول حیاتی. ۸ شعرلر یاتلاو.

II سویله‌و درسی: - ۱) شاگردنڭ اوز حیاتندن آلنغان‌ماتیریا- للرغه بنا ایتوب تورلی نەرسەلر حقندەسویلەتو. ۲) اوقولغان‌بر مقاله‌نی شاگردنڭ حیاتدن، بەیرەم وآطنه کونلری یورووندن یاکه باشقه برەر اورنده اوقو وایشتوودن آلغان معلوماتی برله‌ن کیگه‌یتدرو وتکمیل ایتدرو. ۳) بر واقعەنی اورنده یاکه وقتده اوزگارتوب سویلەتو. (مثلا: «جەی کونی اورمانده—جەی کونی بالانده»، «قشقی ایرته-قشقی کیچ»). ٤) بر نیچه شاگرد اشتراك ایتکان بر واقعەنی برگه‌لەتوب سویلەتو. ۵) ترسیم ایتلگان بر پلان بوینچه‌شاگردلردن‌اوزلرینڭ‌اویلرن،قوژلرن، باغچه‌لرن، قورادەغی بنالرن تصویر ایتدرو. ٦) اوقولغان بر حکایه‌نی تورلی اورنده سویلەتو

رسملر استعمال ایتو بر صنفده برنچی صنفده‌غی یول برله‌ن دوام ایته‌رگه تیوشلی. آنده کورسەتلگانلر اوستینه موندەتوبه‌نده‌گیلرده آرتدرلور:

۱) بالالر رسملرنڭ مندرجه‌لرن اوزلرینڭ یورگان وقتلرنده کوزگانلری،اوقوغان‌حکایه‌وشعرلرندن آلغان‌معلوماتلری‌برله‌ن‌کیگه‌یتورلر.

۲) رسمگه سویلر اوچون (معلمنڭ یاردمی‌برله‌ن) سؤاللر ترتیب ایتلور.

III اسلوب درسی: - ۱) برنچی صنف اوچون کورسەتلگان اشلر. ۲) بر اصلدن چققان سوزلرنی جیناو (مثلا اوقومق، اوقوچی،

اوقوتەق کبی.) ٣) بر صفتنڭ قوتلی یا که ضعیف بولووی (مثلا، قزل ـ قزلراق ـ صاری ـ صارغلت)

٧١ پلان ترتیب ایتو: ـ ١) رسملر باردمی برلەن پلانلر ترتیب ایتو. ٢) حکایەلرگە اسملر تابو. ٣) بوتون صنفنڭ اشتراکی برلەن شاکردلرنڭ مستقل اشلەولری اوچون سؤاللر ترتیب ایتو.

٧ **یازو اشلوی:** ـ آ. ١) بر چی‌صنف اوچون کورسەتلگانلرنی بر آز تفصیللاب دوام ایتدرو. ٢) نەرسە اسملرن یازوب آلارنڭ عمللرن دورلی خاصە وصفتلرن بیان ایتو. ٣) پلانلر، سؤاللر، جوابلر یازو. ٤) اوقولغان مقالە وشعرلردن آلارنڭ مندرجەلری برلەن مناسبتلی بولغان سؤاللرگە جواب بولغان اورنلرنی کوچروب یازو (مثلا یاز حقندە بر قطعە یاکە بر شعر اوقوغاندن صوڭ، شوندن توبەندەگی سؤاللرگە جواب آلو: یاز کونی آغاچلرنی اشلی؟ بیر اوستی نی اشلی؟ بالالر نی شلی؟ قوشلر نی اشلی؟ بلمالر نی اشلی؟ کبی). ٥) سوزلر بیروب، جملەلر ترتیب ایتدرو. بو درجەدە جملە ترتیب ایتەر اوچون بیرلگان سوزلر کورگە کورنوب طورغان نەرسە وعمللردن بولورغە تیوشلی. بو درس صوڭغی صنفقەقدرلی دوام ایتدرلوب، یوقاریلانغان صاین، بیرلگان سوزلر قیینلاشا بارورغە، کینکان صاین مادیاتدن معنویاتکە کوچەرگە تیوشلیدر. ٦) رسملرگە قاراب قصقەغنە انشالر یازدرو،

ب. خطلر یازو: ـ ١) معلمگە تورلی اوتنچ برلەن خط یازوب مراجعت ایتو. ایبدەشلرینە اوینارغە یاکە برگەلەب درس حاضرلەرگە چاقروب یازو. ٢) برگەلەشوب برەر واقعەنی خط شکلندە یازو. بو صنفدە شاکرد معلمگە درست خطلاب ایتەرگەاوزینڭ آدرسن، مکتوبینڭ یازلغان کون وچیصلاسن یازارغە اویرەنو.

ج. ١) اسلوب درسندە چقغان سوزلرنی مخصوص دفتەرگە یازا باروب، آلارنڭ مرادف ومقابللرن دەقیدایتەرگە. ٢) بر آلبوم دفتەری.

اوزبنك ایك یاراتقان شعر، مقال وطابشماقلرن یازارغه واوقوغان قطعه‌لری اچنده کوکلینه ایك اوخشاغان جمله‌لرنی شونده قید ایته بارورغه.

VI صرف ونحو: ـ برنچی صنفده کورسه‌تلگاننی تکرار ایتلور حاللری وترتیبلری برله‌ن صفتلر ـ نه‌رسه‌لرنك حرکتاری وفعللر ـ اسم وصفتدن یاصالغان جمله‌لر ـ ترکیب اضافیلر ترکیب توصیفیلر ـ آلماشلردن (ضمیر) شخصیلر ـ آلماشلی وصفتلی جمله‌لر ـ آلماشلی وفعللی جمله‌لر ـ کمگه، نه‌رسه‌گه، کمدن، قایدن، کمده، قایده سؤاللرینه جواب بولغان شکللی. سوزنك طامری وقوشمتالری. کلمه‌نی ایجکگه وایجکنی حرفکه آیرو ـ مشهور حیوانلرنك، اوسملکلرنك ونه‌رسه‌لرنك اسملرندن عبارت کلمه املاسی ـ هر وقت اوچراب طورغان عربچه سوزلردن ٣٠ ـ ٤٠ قدر. کلمه ـ ت وط، ص وس هم ث، ز، ض هم ظ وذ حرفلر یتك فرقلری ـ احمدالله وعین‌الدین کبی اسملر «لی» قوشلغان صفتلر ـ بوغارغی، سؤاللرگه قاعده‌لر ـ سؤال وخطاب جمله‌لری ایله اشاره‌لر ـ طولی طنش ویارطی طنش اشاره‌لری ـ یول کوچرو قاعده‌لری.

بو یل آخرنده شاکردلر آنا تلنده معلم‌گه، وایبده‌شلرینه قسقاغنه خطلر یازا آلورغه، کانؤیرت اوستینه آدرس یازا بلورگه (البته آنا تلنده)، سویله‌نگان بر نرسه‌گه دائر بیرلگان سؤاللرگه جواب یازا آلورغه تیوشدر.

بو صنفدن باشلاب بالالرغه اویده اوقور اوچون آلارنك آك وادراکلری برله‌ن متناسب کتابلر بیره بارورغه تیوشلی.

٣ نچی صنف

٩ ساعت

I اوقو: ـ ١) انسانلرنك طورمشی: آولده هم شهرده، وطننده هم چیت ایللرده (مونی بالخاصه طورمشنی تصویر ایتوچی قطعه‌لردن استفاده ایتلور).

٢) کشینك کشیگه نسبتی: دوستلق، دوشمانلق، محبت، شکرانه وکفران نعمت، حسد، حقلق، مروة، قاطیلق، مین - مینلك، اوز اوزن قربان ایتو، برگەلەب اشلەو (زورلرنك، بالالرنك مکتب ایدەشلگی) ٣) کشی وطبیعت. موندە ادبی مادەلر فنی مادەلر بلەن نوبتلەشوب بارورغە تیوشلی. بو قسمدە کشینك مدنی خدمت وموفقیتلری، طورمشندە مسکنندە، کییمندە، بر اورندن ایکنچی اورنغە کوچووندەگی وعموما آنك حیاتندەگی ترقی وتکاملی کورسەتلورگە تیوش.

II سویلەو درسی: ١) اوقوغان مقالەلرنك تورلی کیسەکلرن سویلەب بیرو، ٢) بر نیچە مقالەدن جیەلغان معلوماتنە اویوشدروب سویلەو (مثلا بیرلگان بر پلان بوینچە حکایەلردن، شعرلردن آول کشیلرینك بر‌ەر وقتدەغی مشغولیتلرینە یا کە مکتب شاکردلرینك خدمتلرینە عائد اورنلرنی جیتاب، شولارنی بر ترتیب دن سویلەو). ٣) فعللرنك شخصلرن آلماشدروب سویلەو. ٤) اویدە اوقولغان بر کتاب یا کە مقالەنك مندرجەسن سویلەب بیرو.
٥) عموم حقندە بیرلگان حقیقتلرنی آلوب، شوندە داخل بولغان فردلر حقندە بر نەرسە سویلەو. (مثلا اورماننك فائدەسی حقندەغی بر مقالەنی اوقوغاچ، قاراما، قاین تیرەك وامثالی آغاچلرنك فائدەلری حقندە آیرم-آیرم سویلەو.
٦) خصوصی حاللرگە، تحقیقاتلرگە بنا ایتوب، عموم حقندە بر نەرسە سویلەو (مثلا آیو، بوری، تولکیلرنك حیاتلری برلەن آشنا بولغاچ «یرتقچ حیوانلر نیچك آزق طابالر؟» عنوانینە سویلەتو کبی). ٧) شاکردلرنك اوزلری کوروب طورغان بر واقعە حقندە سویلەتو. ٨) ترتیب ایتلگان بر پلان بوینچە، اوقولغان بر مقالەگە عائد بر‌ەر قطعە اوقتو. ٩) شاکردلرنك اوز خزینەلرندە بولغان معلوماتلری بوینچە تصویرلر اشلەتو. ١٠) بر‌ەر اش حقندە حساب (آتچوط) ترتیب ایتدرو (مثلا مکتب اشلری حقندە مکتب تیرە یاغندە یوروب کرو کبی.)

رسملر برله‌ن: ۱) رسمنڭ مندرجاتی اوچون پلان ترتیب ایتو. ۲) آنڭ مندرجاتن بیرنچی واوچنچی شخصلر اسمندن سویله‌ب بیرو (سویله‌ونڭ تورلی اصولی برله‌ن ۳) رسمنڭ مندرجاتن تکمیل وتوسیع ایتو. ۴) رسملرگه قاراب، مقاله‌لر یازو (مثلا قاربوزنڭ یاکه قیارنڭ تیشلووی واوسووی حقلرنده).

بو صنفده‌رسملر تیکشرگانده،شاگردلرنڭ تجربه ومشاهده قوه‌لرینڭ آرتولرینه دقت ایته‌رگه تیوشلی. مثلا آلار رسمده‌گی نه‌رسه‌لرگه قاراب واقعه‌نڭ اورنن ووقتن تعیین ایتولری اوستینه آنده‌غی کشیلرنڭ چرایلرینه قاراب، آلارنڭ حالت روحیه‌لرن ونی اشله‌رگه طورغانلقلرن. بره‌ونڭ ظاهر وقیافتنه قاراب، آنڭ نی اشده‌گی کشی بولغانلغن تعیین ایته‌رگه‌ده اویرنسونلر.

III **اسلوب درسی:** ۱) صفت وفعللرنڭ کیریلری. ۲) مشترك سوزلرنڭ هر معناسن کورسه‌توردی‌ جمله‌لر ترتیب ایتو. (مثلا طاقتاغه قاداق قاقدم ـ بر قاداق شیکر آلدم). ۳) مترادف سوزلر وجمله‌لر ترتیب‌ایتوب آلارنڭ آراسنده‌بولووی ممکن بولغان فرقلرنی کورسه‌توب آڭلاتوب کیتو، ٤) بره‌ونڭ سوزلرن سویله‌وچینڭ اوز سوزی یاکه ناقلنڭ سوزلری برله‌ن سویله‌و. ۵) بر نیچه سوزبله‌ن افاده ایتلگان معنانی بر سوز برله‌ن یاکه بالعکس افاده ایتو (مثلا «کوزسز کشی ـ صوقر»، «آیاغی ضعیف ـ آقساق» کبی). ٦) سوزلرنڭ اصل معنالرندن چغارلولرن آڭلاتو.

IV **پلان ترتیب ایتو:** ـ ۱) حکایه ومقاله‌لرنی کیسه‌کلرگه بولوب، هر کیسه‌ك اوچون مناسب اسملر طابو. ۲) یاصالغان بر پلاننی کیڭه‌یتو. ۳) سویله‌و وانشا یازار اوچون مستقل صورتده سواللر ترتیب ایتو.

V **یازو اشلری:** ـ آ. ایکنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان‌نی کیڭه‌یتوب وتفصیللاب اشله‌تو. ب. ۱) بر کونلك دفتر طوتوب آنده

بلنی، آینی کوننی، هر کونده هوانك درجهٔ حرارتن، یا کٔغور وقار یاوولرنی یلغهلرنك طوکٔو وآچلولرن، آغاچ بافراقلرینك صارغایو وقویلولرن. قوشلرنك اوچوب کیتو وکیلولرن هم بولاردن باشقه مکتب حیاتندهگی قزقلی واقعهلرنی قید ایته بارو ۲) شول آول یا که شهرده بولغان مهم‌وك واقعهلرنی کوبروك یازو. ۳) اسلوب درسی مناسبتی برلهن چققان سوزلرنی یازا بارو. ٤) «البوم - دفتر»گه یازونی دوام ایتدرو .

۵) اوقولغان بر مقالهدن شونده مذکور بر شخصنك بر جهتینه عائد بولغان اورنلرن صایلاب، شولارنی بر ترتیبکه تزو. ٦) حکایهلر وامثاللر بوینچه حیوانلرنك خاراکتیری حتیقالرن ترتیب ایتو.

ج. خط وانشا درسلری: ۱) اش مکتوبلری وزاپیسقهلر یازو (مثلا کیبتکه نرسه صوراب، معلمگه اوزینك خستهلگین بلدروب، ایبدهشینه درسلر وکتابلر حقنده صوراشوب). اولده یا که شول شهرده بولغان مهم واقعهلرنی بیان ایتوب بر کشیگه خط یازو. ۳) قیبنراق سوزلر بیروب جملهلر ترتیب ایتدرو. ۴) رسملرگه قاراب، اوقوغان وایشتکانلرینه طایانوب انشالر یازو. ۵) بیان وایضاح ایتلگان صرف ونحو قاعدهلرینه تطبیقا املا یازو.

VI صرف ونحو: - اوتکان سنهدهگیلرنی نکرارلاو هم کیکهیتو - طاوشلی وطاوشسز، قاتی ویومشاق حرفلر - یاصالغان واصل صفتلر - فعللرنك زمانلری وشخصلری - صان اسملری وترتیبلری - جملهلر - قوشمتالر - قوشمتالر ایله اسملرنك صفتلرنك صانلرنك وآلماشلرنك اوزگهرولری - (:)، (« »)، اشارهلری. مذکورلرگه قاعده املاسی. اسملر، صفتلر مصدرلرغه کلمه املاسی - وبیك مستعمل عربچه سوزلرنی درست یازارغه اویرهتو وآلارنك معنالرن آڭلاطوردای جملهلر ترتیب ایتودر .

٤ نچی صنف

٤ ساعت

I اوقو: ـ ۱) انسانلرنڭ بر گه‌به‌شه‌ولری و بر گه‌له‌ب اشله‌ولری. (مونده تقسیم الاعمال اصولی آڭلاتلور). فردلرنڭ، قوم وملتلرنڭ اوز ارا مناسبتلری. ۲) ارادهٔ اختیاربه‌لری قوتلی عالیجناب ذاتلر ـ اش وفکر کشیلری ـ شاعرلر ـ رساملر ـ سیاسیلر ادیبلر،
۳) انسانیتنڭ مدنی ترقیسی. مونده اوقو درسلرندن توب مقصد: شاگردلرنڭ انسان حیاتی حقنده‌غی معلوماتلرن آرتدرو وتبره‌نه‌یتودر.

II سویله‌و درسی: ـ اوچنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان ترتیب ویول برله‌ن باربلور. لکن ماتیریالی اوشبو صنفنڭ اوزنده‌گی ماده‌لردن آلنورغه تیوشلی. رسملر بو صنفده طاغن‌ده اطرافلی ومفصلراق تحلیل ایتلورلر.

III اسلوب درسی: ـ اوچنچی صنف اوچون کورسه‌تلگانلر اوستینه توبه‌نده‌گیلر آرتدرلور: ۱) بر معنانی افاده ایتکان جمله‌نی تورلی شکلگه قویو (Перефразировка) ۲) قوشمتا جمله‌لر یاصاب ملکه‌لنو. ۳) جملهٔ شرطیه‌لر یاصاو.

IV پلان ترتیب ایتو: ـ اوچنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان اصولن بولور. لکن رسملرنڭ یاردمندن باشقه.

V یازو اشلری: ـ آ. رسملرگه، اوقوغان کتابلرینه، یوروب کورگان نه‌رسه‌لرینه عائد موضوعلرغه یازدرو.

ب. ا. اوتکان صنفلر اوچون ذکر ایتلگان کونلك دفته‌ر وآلبوملرنی دوام ایتدر. ۲) اویده اوقولغان کتابلرنڭ اسملرن وآلار حقنده قسقاغنه ملاحظه‌لر یازوب بارو.

ج. خط وانشالر: ـ ۱) خصوصی واش خطلری ترتیب ایتو، زاپیسقالر واوتنچ مکتوبلری یازو. ۲) حکایه یا که مقاله‌نڭ مفهومن یازو. ۳)

رسملرگه قاراب انشا یازو. ۴) حکایه‌گه بیرلگان موضوع دائره‌سنده یازو. ۵) صرف ونحو قاعده‌لرینه تطبیقا املا یازو.

VI **صرف ونحو**: - اوچنچی سنه‌ده کورسه‌تلگانلرنی تکرار وتوسیع. بسیط ومرکب جمله‌لر، قسقا واوزون جمله‌لر. تماملقلرنڭ اورنلرینه قاراب جمله‌نڭ معناسی، فعللرنڭ اشتقاقلری وقاعده‌لری هم مذکور قاعده‌لرده املالر، عربچه سوزلرنڭ املالری ومعنالری، فارسی سوزلر، فارسی ترکیب توصیفی واضافیلر، عربی توصیف وضافه‌لر.

بو یلنڭ یارومندن صوڭ صرف ترتیب واصول برله‌ن باشلانور. کلمه ومعنا، کلمه. ایجك وصرف حرفلرنڭ صانلری، یازلشلری، تلفظلری. عربی، فارسی وتورکیلری — برنچی ایجکگه کوره کلمه‌نڭ اوقولشی— عربی وفارسی کلمه‌لرنڭ املالری.

۵ نچی صنف.

(۳ ساعت)

I **اوقو**. - بو صنفده شاکردلرگه کوبرەك ادبی پارچه‌لر اوقتوب، آلارنی ادبیاتنڭ تورلری برله‌ن اوستدن گنه طانشدرا باشلارغه تیوشدر. شول سببلی مونده اوقولغان نه‌رسه‌لر ادبیلرمزنڭ اثرلرندن آلنغان بولورغه کیرەك.

ادبی پارچه‌لرنی اوقو ترتیبنه کیلگانده، معلومدن مجهولگه، یاقندن یراققه کوچو طریقن آلغه قویوب بالالرغه ایڭ یاقن طورغان خلقدن— کثوریت اوچون آول خلقندن - باشلاب، شوندن تدریجا مملکتنڭ ودنیانڭ باشقه قسملرینه کوچلور. بزنڭ ادیبلرمز طرفندن تألیف ایتلگان اثرلرده حاضرگه مونده ذکر ایتلگان طلبلرغه جواب بیرردەی قطعه‌لرنڭ بارسی‌ده طابلوب بتمه‌سه‌لر، آلارنی روس ادبیاتندن ترجمه

اینه‌رگه ممکن. لکن ترجمه‌ده بیك ادبی - یعنی اسلوب وشیوه‌سی صاف اوزمزچه بولغای بر تل استعمال اینه‌رگه تیوشلی.

اوشبولار برله‌ن برابر یانك هه‌ر ایکی بارطیسنده ماتیر یالغه مناسب شعرلرده اوقنوب بالالرغه پوئیزیا وشعر حقلرنده معلومات بیره‌بارورغه تیوشلی.

II سویله‌و درسی: - دورتنچی صنف ارچون کورسه‌تلگان اشلر بر آز تفصیل وتوسیع برله‌ن دوام ایندرلور.

III اسلوب درسی: - دورتنچی صنف اوچون کورسه‌تلگانلر دوام ایتدرلور

۱۷ پلان ترتیب ایتو: - دورتنچی صنف اوچون کورسه‌تلگان اصول برله‌ن.

۷ یازو اشلری: - ۱) بر معنانی تورلی جمله برله‌ن آڭلاتورغه ملکه‌له‌ندرو. ۲) پلانلر ترتیب ایتو. ۳) اوقولغان اثرلرگه عائد بیرلگان سؤاللرگه جواب بیرونك سببلرن ایضاح ایتو. ۴) اوقولغاننك خلاصه‌سن یازو. ۵) قسقه‌لرنی تفصیللاب یازو، ٦) مقایسه. ۷) برنیچه اورندن جیدالغان ماتیریالنی اویوشدروب یازو. ۸) اویده یاکه مکتبده اوقولغان اثرلردن، یاکه شاکردلرنك اوز حیاتلرندن آلنغان موضوعلرغه انشالر یازدرو. ۹)

اوقولغان وتیکشرلگان اثرلر حقنده ملاحظه‌لر یازو. ۱۰) مکتب اچنك گی، آول (یاکه شهر) آراسنده‌غی مهم واقعه‌لر حقنده حسابلر (آنچوطلر) ترتیب ایتو.

۱۱) تورلی خطلر یازو. ۱۲) اوقولغان اثرلردن کوڭلینه اوخشاغان جمله واورنلرن صایلاب یازو. ۱۳) اوقوغان کتابلرینك اسمن قید ایته‌باروب آلار حقنده‌غی ملاحظه‌لرن یازا بارو.

IV صرف ونحو: — سوزلرنك تورلری — اسم خاص وعام —

مفرد و جمع ــ تصغیر ــ ضمیرلر ــ فعللر: زمانلری ــ ایپه‌لری، أصللری، مثبث ومنفیلری، مجهول ومعلوملری؛ بابلری ــ اسم عددلر ومعدودلر ــ صفتلر: اصل صفتلر ــ اسملردن،فعللردن، صانلردن یاصالما صفتلر ـ آزلق‌وکوبلك‌صفتلری‌ـ مبهم، مؤکد صفتلرعربی‌صفتلر ـ قوشمتالر ــ قوشمتالر ایله اسملرنك، صفتلرنك اوزگارولری ــ میدلر ــ املقلر.

٦ نچی صنف

٣ ساعت

I **اوقو:** ــ ١. ادبی قطعه‌لر تیکشرلو دوام ایتوب، بیشنچی‌صنف اوچون کورسه‌تلـگان ماتیریال توسیع وتکمیل ایتلور. موندە حیات و واقعه‌لرگه تاریخی جهتلردن‌ده اهمیت بیرلوب، تورلی دورده‌گی‌حیاتنی تصویرایتوچی‌اثرلر تیکشرلور. ٢. ادبیاتنك نورلری‌حقنده‌قسقه‌چه‌معلومات شول مناسبت برله‌ن ملی‌ادیب‌وشاعرلر.ـزنك‌ترجمه‌حاللری‌سویله‌نور.

سویله‌و، یازو و اسلوب درسلری‌بارـی‌ده بشنچی صنف اوچون کورسه‌تلـگان یوللر برله‌ن دوام ایتدرلوب ماتیربالغه مناسب ره‌وشده توسیع وتکمیل ایتدرلور.

II **صرف ونحو:**ــصرف ونحونك‌تعریفلری ــ جمله ــ جمله‌لرنك کیسه‌کلری. قسقا واوزون جمله‌لر، بسیط ومرکب جمله‌لر ــ تماملقلر ــ تماملقلرنك اورنلری ــ فعلنك جمله‌ده اورنی ــ کرش ـوزلر ــ یه‌شرن و آنق جمله‌لر طنش و اشاره‌لر.

کتابت وانشا اصوللری. قسقاچه ادبیات قاعده‌لری واصوللری ایسکی ویاڭا شیوه‌لرمز برله‌ن طانشدرو.

حساب پروغرامی.

برنچی صنف

٦ ساعت

بردن اونغه قدر صانغه اویره‌توب شولوق چیکده‌گی صانلرنك

رقملرینی طانتو وآنلرنڭ اعمال اربعه‌سی همده علامتلر بلهن طانشترو ب یوزگه قدر اونلقلر ایله‌گنه اعمال اربعه. ــ ٢٠ گه قدر بولغان عددـ لرنی اویره‌نو وآنلر اوستنده اعمال اربعه. ــ ١٠٠ گه قدر رقم یازا بلو ــ یــوز اچنده جمع وطرح اوشبو اوقولغــان عددلر دائره‌سنده مسئله‌لر حل ایتدررو. آرشین، پوط، قداق، صوم، تین کبی کوب استعمال ایتله تورغان روس اولچه‌ولری ایله طانشدررو.

ایکنچی صنف

٦ ساعت

١٠٠٠ اچنده ضرب وتقسیم ــ ١٠٠ اچنده مسئله‌لر حل ایتو تلمه یوری تورغان کسرلر ایله عیانی ره‌وشده طانشدررو. ــ ١٠٠٠ گه قدر رقم یازا بلو ــ ١٠٠٠ گه قدر اعمال اربعه ــ روس اولچه‌ولری ایله نغراق طانشدررو.

اوچونچی صنف

٦ ساعت

تله‌سه نینندی‌گنه برعددنی یــازا واوقی بلو وآنلر اچنده اعمال اربعه‌نی اجرا ایتور شول عملــرنڭ میزانی ــ اشچوطده جمع وطرح، وسطح اولچه‌ولری ایله طانشدررو ــ تله‌سه نینندی عدد اچنده مسئله حل ایتو. روس اولچه‌ولری ایله طاغنده نغراق طانشو. ــ بیگلره‌ك اعداد مرکبه‌نڭ اعمال اربعه‌سی.

دورتنچی صنف

٤ ساعت

بتون عددلرنڭ اعمال اربعه‌سن تــکرارلاو وتورلی جنسدن بولغان مسئله‌لرنی حل ایتو، حجم اولچه‌ولری ایله طانشدررو، قصقه‌چه قابلیت تقسیم ــ قصقه‌چه‌غنه کسر عادی ایله طانشدرروب غایت بسیط کسرلر اوستنده دورت عمل. ــ اعداد مرکبه‌نی تفصیللی کورو.

بیشنچی صنف

٤ ساعت

تفصیللی قابلیت تقسیم، مضروبات اصلیه‌غه آیرو، قاسم مشترك اعظم ومثل مشترك اصغری. ــ کسر عادینی مفصلره‌ك تکرار ایتو ــ کسر اعشاری وآنك اعمال اربعه‌سی. کسر عادینی کسر اعشاریغه وکسر اعشارینی کسر عادیگه ئه‌یله‌ندرو. میتر اصولی ــ مبتر مقیا- ساتی ایله اعداد مرکبه.

آلتنچی صنف

٤ ساعت

نسبت وتناسب ـ تصقه‌غنه فائض ـ واردات ومصارف دفترلری طوتو اصولی ـ حسابلر یوروتو.

بوصنفده‌غی مسئله‌لر آیروچه عملی بولوب مندرجاتی اعتباری ایله توبه‌نده‌گیچه بولورغه تیوش:

١) اوی مصرفلری وتوله‌نگان نالوگلر حقنده، ٢) پاراخود وچو- ین یولنده مال وکشی یوروتو بهالری، ٣) سودا اشلری: مالنك بهاسی، یبه‌رو راسخودلری، فائده وضرر، پوشلینا، کامیسیه آقچه‌سی، آقچه‌غه آلو، کوته‌رگه آلو وامثالی، بر سودا گیرنك طورمشنده اوچری تورغان نه‌رسه‌لر.

٤) ایگن اشلری، یبر واوراق بهالری، بر دیسه‌تینه آشلق‌نك توشکان بهاسی، آشلقنی جیناو وصاتولر ٥) مال آصراو وآنی صاتو ــ اوشبولر مناسبتیله شاکردلرگه مرکب فائضلر وطابلیتسه‌لر یاردمی ایله آنلرنی طابولر، ژیکسل بازو، ایکنچی قولغه بیرو، وقتی طولو، پروتیست ایتو، اوچیوت (اسقونطو) یاصاولر) بانقه واسبیریغاتلنی قاصصه‌لرغه آقچه‌لر صالولر، رونتو، نیتتو تارا، تاریفلر حقنده: مال وملکنی استراخاؤایت ایتولر طوغروسنده معلومات بیره بــاررغه تیوشلی.

هندسه پروغرامی:

جسم هندسی، سطح، خط، نقطه، اوزونلق، ایك، بیوکلك، متعارفه، دعوی، صزقلرنڭ طوغری بوگولگان، صنق بولولری، طوغری صزقنی کاغد، طاقته وییر اوستنده صزولر (اولچهوچلر) ــ طوغری صزقلرنی بربرسیله چاغشدرو واولچهولر. بوگولگان (منحنی) صزقلردن دائره. دائرهدهگی قوسی، وتر، مرکز، نطر، ونصف قطر، جهزبه.

زاویه وآنڭ ضلعلری ورأس، زاویهلرنڭ تیگزلکلری. مجاور زاویهلر، قائمه، حاده، منفرجه زاویهلر. گونیه (اوگولنبق) ئهککهر، متمم، وتمامی زاویهلر. رأسا مقابل زاویهلر. زاویهلرنی اولچهو: درجه، دقیقه، ثانیه، منقله (ترانسپورتیر) خط شاقولی وشاقول.

سطح مستوی، تسویه آلتی، واتر پاس، غرافومیتر (آمترالابیا)

شکل هندسیلر: مثلث، ذواربعة الاضلاعلر، ذوکثیر الاضلاعلر، دائره.

مثلثلرنڭ ضلعلرینه قاراب متساوی‌الاضلاع، متساوی‌الساقین همده مختلف‌الاضلاعغه بولینولری. زاویهلرینه قاراب قائمه، حاده همده منفرجهگه بولینولری. مثلثنڭ بیوکلگی، مثلثلرنڭ تیگزلکلری. مثلثلرنڭ تیگزلکلری قاعدهلری یاردمی ایله بعض مسئلهلر حل ایتو.

عمود، مائل، متلاقی، موازی، ضزقلر، طوری صزقلرنڭ موازی بولولرینڭ شرطلری، زاویه قائمهلرنڭ تیگزلکلری. برمثلثنڭ اچکی زاویهلری مجموعی، شکل ذوکثیرالاضلاعلر وآنلرنڭ قطرلوری، آنلرنڭ اچکی وطشقی زاویهلری مجموعی، دورت ضلعلی شکللر: متوازی الاضلاع، مسطیل، مربع، معین، شبه منحرف، متوازی الاضلاعلرنڭ قطرلوری وآنلرنڭ خاصهلری.

دائرهدهکی صزق وزاویهلر: خط تماس. خط قاطع، نصف قطر، وتر، زاویهٔ مرکزیه هم محیط.

سطحلرنی اولچەو: مستطیل، مربع، عادی متوازی الاضلاع، مثلث، منحرف، شکل ذوکثیر الاضلاعلرنی اولچەو، بر مثلث قائم الزاویەدە وتر قائمه مربعی قالغان ایکی ضلعی مرجعنه مساوی بولو، نیندیگنه بر ذو کثیر الاضلاعنی بر مثلثگه ئەیلەندرو. بر بر سینه اوخشاغان شکللر. اوخشاغان شکللرنڭ خاصەلری یاردمیله مسئلەلر حل ایتو.

پلان وخریطەلر آلو: اولچەوچلر وئەکـکیر یاردمی ایله پلان آلو. آسترلابیا هم‌ده مینزول یاردمی ایله پلان آلولر. بیوکلـگنی اولچەولر.

جسملر وآنلرنڭ سطح وحجملرن اولچەو: منشور ونوعلری وآنلرنی اولچەو. اهرام وآنی اولچەو، اسطوانه ومخروط ومخروط وآنی اولچەو. کره وآنی اولچەو.

اخطار:

هندسەدن اوشبو کورسەتلگان معلومات ایکنچی یلدن باشلاب عملی رەوشده‌گنه آقرنلاب کورسەتله باررغه تیوش. لکن آقتقغی یلده بارلق هندسەدن آلنغان معلومات بر ترتیب ایله خلاصه ایتلور.

طبیعیات پروغرامی.

برنچی صنف

(۲ ساعت)

بالالرنڭ بلـگان وکورگان وتربیه ایتوب اوزلەشکان حیوانلرده، آنلرنڭ آزغی هم معیشتلری، شول بیرده‌گی آشاوغه استعال ایتلنوردی اوسملـکلرنڭ محصولاتی (بیمشلر، چیکلەوك، طامر . . . الخ) هم بعض چیتدن کیترلـگان اوسملـکلرنڭ اهمیتلیلری حقنده معلومات (چای، بورچ، زعفران . . .) . شول بیرده بەشروچی صو هم قر حیوانلری، کرپی وصوقر طچقان کبی حیوانلرنڭ توسلری واوبالری، بعض بر قوشلرنڭ معیشت رەوشلرده تفتیش ایتو، حیوانلر حقنده حکایه هم مقالەلر ایسکی

زمانده شول یبرده بولغان وحشی حیوانلر حقنده معلومات. تورلی نوع حیوانلرغه هم‌اوسملـکلرگه‌صالقننک‌تاثیری‌بلغه‌وکوللرگه باروب آنلرده‌غی حیوانلرنی تیکشرو.

بورچاق، قاصول کبی زور اورلقلرنی اوطورتوب آنلرنک عادی ره‌وشچه اوسولری اوچون لازم بولغان شرطلرنی تجربه. بالالرنک کوز آلدنده اوسکان اوسملکلر طوغروسنده مقاله‌لر. آنلرنک اشاو، دوا، هم زینت اوچون استعمال ایتلولری، تورلی حیواننک بالاچاغالری حقنده حکایه هم مقاله‌لر. طومان، یاوط، یغمور، قار وبوز حقنده مصاحبه بالالرنی اوشبو حادثه‌لر بلـه‌ن یاقندن طانشدرو. جهات اصلیه، مقنا طیس (قبله‌نامه) ایله آڭلاتو. اوی حیوانلرینک آصللری، آنلرنی اوزلرینک وحشی قه‌رنده‌شلرینه چاغشدرو. طاوق، اورده‌ك هم آنلرنك تورلی طورمشقه ایه‌له‌شولرمی (جایلانولری). آنلرنك آزقلری وآزقلرنی طابو یوللری یفه‌ك قورتی یاکه باشقه بر کوبه‌له‌كنك معیشتن تیکشرو اکواریوم‌ده‌غی (اگرده‌مکتبده بولسه)بالقلرنك‌طورمشن قاراو وتیکشرو حیوانانقه محبت اورناشتره تورغان ادبی حکایه ومقاله‌لر.

ایکنچی صنف

(٢ ساعت)

قشقه آزق جیبوب قویا تورغان حیوانلر حقنده معلومات هم آنلرنك طورمشلرن تیکشرو، قرمسقه کبی بره‌ر حشراتنی اطرافلیچه تجربه (اویاسی، آزغی هم‌نسلن صاقلاو طوغروسنده طرشلغی). ممکن بولغانده مکتب باقچه‌سنده قرمسقه اویاسن بولدررغه طرشو تیوش. تورلی وحشی اوسملکلر ایله طانشدرو هم آنلرنك خصوصیتلرینه دقت ایتدرو، قرده هم اورمانلرده اوسه تورغان اوسملکلرگه ضرر ایتونك یارامادون آڭلاتو، یاز کونی یافراق یارو هم چه‌چه‌ك آطو، بعض بر عادی اورلقلرنی (آرش، بغدای) چه‌چو ره‌وشن، شول یبرده اوسه

تورغان آغاچلرنڭ تورلی نوعلری. چەچەك آطولری، یەمشلری هم قشقی توصلری حیوانات ونباتات آراسندەغی آیررونی قاراو وتیکشررو طریقی بله ییگلچه آکلانو. حیوانلرنڭ تورلی اقلیملرده یەشەرگه ایەلەشه آلولری. قوشلرنڭ اوچوب کیته تورغان یلی یاقلری حقنده حکایه ومقالەلر. یەشلچه باقچەلرن باروب قاراو. ییرنی ایگن اوسەرگه صلاخیتلی یاصاو. یوشلك هم یلیلیقنڭ اوسوگه کیرەکلگی. اوراق. آولدەقی محصولات هم آنلرنڭ استعمال ایتلو طریقی. هوانڭ آلماشنوون تجربه هم بوحقده معلومات. یلنڭ وقتلری آلماشنوغه قویاشنڭ تاءثیری حقنده ابتدائی معلومات. صو وآنڭ اسسیلك وصالقنلقغه تاءثیری. ضررلی حشرانلر حقنده معلومات. آنلرنڭ اوسملکلرگه ایتکان ضررلری. چرکی وباشقه چبنلرنڭ کوبەیوویڭ سببلری. اومارطه قورطی هم آنڭ بال یاصاوی. بال بیره تورغان اولەنلرنڭ اهمیتلیلری: قویاش نورندن باشقه اوسه تورغان صواولەنلری. بعض بر عادی آغاچلرنڭ اوچیقلرن اولطرتو. اسسی یاقده اوسه تورغان بعض اوسملکلر ایله طانشدررو (رسملر یاردمیله). آغاج یافراقلرینڭ قویلولرینڭ سببلری. یاقتیلقنڭ نباتاتقه تأثیرینی تجربه تورلی‌نوع کومرلر هم آلارنڭ حاصل بولولری، صونڭ پارغه ئەیلەنووی هم قویرووی. تورلی نەرسەلرنڭ صوده ارو هم ارمەولری. آش طوزن چغارو. بالق مایی وآنی حاصل ایتو هم استعمال ایتو.

اوچنچی صنف

(۳ ساعت)

بیر وطوفراقنڭ قاطلاولرن صناو اوچون یار بویلرینه یاکه صنعی رەوشده قازلغان ییرلرکه باروب معاینه. حیوانلرنڭ بیر وطوفراقنی یاخشرتوده تاءثیرلری صنعی رەشده ییرنی یاگارتو. طاشلق، عادی هم بیك یاخشی ییرلرگه آرش، بغدای

کبی آشلقلر چه‌چب قاراو. تورلی درجه‌ده اوسولرینک سببلرن آڭلاو. تیمر، باقر معدنلرن چقارو واشله‌و وآنلرنڭ استعمالی وخاصه‌لری. آدملرنڭ جیلدن فائده‌له‌نولری (قرلداوق یاصانو)، بیرگه‌تکه قادالغان آغاچ کوله‌گه‌سی واسطه‌سی بله‌ن آطنه صایون قویاشنڭ حرکتن معاینه. صونڭ آغوونڭ سببلری چیشمه وباشقه صو اورنلرن معاینه.

صوده یه‌شه‌وچی فصلا. باقا قاشغی تیمر عضوی جسملرنی معاینه وتفتیش. قوشلرنی اطرفلیچه معاینه. آدملرگه فائده‌سی. آشاولری. اویالری. مشهور ره‌ك صو قوشلرن قاراو. طامر، صاباق. یافراق، چه‌چه‌کلرنڭ اوسملکلر اوچون اهمیتی. جلیاق وصالقونلق، قوریلق وبیوشللك، آرتق درجه قوتلی یاکه‌ضعیف یاقتیلقنڭ اوسملکلرگه تأثیری، حیوانات هم نباتات آراسنده کوره‌ش حقنده معلومات. حیوان وأوسملکلرنڭ آزقلانولری. شیکه‌ر قامشنده چوگندرده شیکه‌ر بارلغن کوره‌تو، طوفراقنڭ قارا طوفراق، بالچق، قوم کبی تورلی نوعلری‌نڭ‌قایسیسینڭ اچینه کوبره‌ك صو آلوب اوزاغراق‌اوزنده طوتا آلوون معاینه. نباتاتنی یاخشرتو اوچون یه‌رنی یومشاتونڭ لزومی. یوشلك‌نڭ آرتق کوب یاکه آز بولووینڭ نباتاتنڭ اوسووینه تأثیری. ناچار طوفراق هم آنی یاخشرتو ویاکارتو اصولی طوفراقسز اوله‌ن اوسدرو.

اوّلگی زمانده هم حاضرگی زمانده یاقترتو اصوللری. یاناتورغان غازنی حاصل ایتو ره‌وشلری. اورماننڭ طورمشقه تاءثیرن آڭلاتو مقصدیله باروب یورب قایتو. آغاچلرنڭ دوشمانلری، آغاچلرنڭ یافراقلی هم اینه‌لی قسملرگه بولنولری. اوله‌نلرنڭ اورچو هم تورلی طرفقه طارالو اصولی اوسملك‌طامرلرینڭ‌تورلی طاشلرنڭ‌طارالوواوالووینه تأثیری.

اخطار: بو اوچ صنفده طبیعیات درسلری کتابسزغنه مکالمه ومحاور.طرزنده اوقلور.

دورتنچی صنف

(٢ ساعت)

جانسز جسملر:

جیر ودنیا، بیرنك سیاره‌لردن برسی بولووی، بیر کره‌بنك یاصالشی،فاطی، صییق، غازی جسملر، هوانی سیمی، هوانتك بر غازی جسم بولووی. وآنك قصوویصو ناصوسی ترکومشلی ومعدنی بار ومیتر، وهوانك اوزگارشینی آلدن‌بلو. جلیلق ،اءثیری‌ایله‌قاطی، صییق‌وغازی جسملرنك کیگابولری، مقیاس حراره، هوانك بیر یاردمی ایله جلنووی، جیل، هواده رنیچه توزلی غاز بولووی. مولدالحموضه. آزوت، حامض قاربون وبونلرنی‌حاصل‌ایتو وخاصه‌اری هوادغی صو پاری. چق، بلوط ویغمور، ــ طاش حقنده قصقه‌غنه معلومات. باقتیلق حقنده دخی قصقه‌غنه معلومات. ــ بیر اوستنده صونك دور دائمی. مولدالماء وآنی حاصل ایتو وآندن فائده‌لانو، صوده نه‌رسه‌لرنك‌ارولری هم بلورلری. صونك بیرده‌گی فعالیتی صونك بیرنی اشاوی ویرووی، صونك بیر استنده آقووی، عادی تویولر، آرته‌زیه‌ن قویوسی، بیر آستنده قووشلقلر حاصل بولو: استالاکتیت واستالاغمیتلر ــ دینگز وآنك فعالیتی: دینگز صووی، دینگزنك واطا تورغان ومیدانغه کیتره تورغان اشلری ــ بوزلرنك فعالیتلری، مه‌نگولك قارلر. غلاسیه‌لر مورونلر. غرانیت طاشی وآنك ترکیبنده‌کی کوارتس، صحرا اشباطی واسلیودا. غرانیتنك اووالووی ــ آق بور. ازویز طاش، مرامر: حامضلرنك‌ازویز طاشلرینه تأثیری، سونگان ازویز. آق بور،ازویز طاشلرینك میدانغه کیلولری ــ آش طوزی‌هم گیپس ــ طاش‌کومری همده تیمر رودالری، زلزله ویانار طاولری، جلی صو منبعلری هم غایز‌یر ــ مقناطیس وایلیکتریك حقنده قصقه‌غنه معلومات.

بیشنچی صنف
(۲ ساعت)

اوسملکلر حقنده:

اورلق: اورلقنڭ یاصالش وآنڭ سطووی، اوسملکلرنڭ تنفسلری، طن آلغانده مولدالحموضه صورب طن بیرگانده حامض قاربون بیروی، اورلق شطقانده آندن طامر صاباق ویافراقلرنڭ حاصل بولو رەوشلری.

طامر: طامر اوستنده واقعنه جونلر هم‌ده جزب، بوجونلرنڭ اهمیتی

صاباق: صاباق وآنڭ نوعلری، آغاچنڭ یەشن بلو.

یافراق: یافراقنڭ یاصالش، یافراقنڭ تورلری، یافرادەغی مسامەلر، وآنلرنڭ وظیفەلری، خلوروفیل وآنڭ نباتاتننڭ آزقلانوو ینه خدمتی.

چەچەك: چەچەکنڭ یاصالش وآنڭ نوعلری. چەچەکدەگی تورلی کیسەکلرنڭ اهمیت ووظیفەلری. چەچەکلر واسطه سیله القاح بولو، جیمش: القاح نتیجەسنده جیمش حاصل بولو، جیمشنڭ یاصالش. جیمشنڭ نوعلری مشهور اوسملکلر حقنده معلومات، گومبەو باقتیریالر، اوسملکلرنی تربیه اینو. آشلق اوسدرو وایگنچیلك اصوللری، صاچوب اوسدرلگان پچەنلر، اورلق وجیمشلرنڭ نسللرن یاخشرتو، اوسملکلرنڭ آزق، کییم وبنا اسبابی بولولری.

آلتنچی صنف
(۲ ساعت)

انسان وحیوانلر حقنده:

آدم گه ودەسی: اسکیلیت، سویەك وکیمرچەکلر وآنلرنڭ یاصالشلری

عضله وایتلر، هضم واعضالری: آزووتشی، آش قازانی واچەکلر، هضمغه یاردم ایته تورغان بیزلر. آشنڭ آش قازانی واچەگلرده هضم

ایناووی، قان، یورەك وقان طامرلری، قاننك یورووی. طن آلو وآنن اعضاسی بولغان اوپکە. بویر وبول. تیری وآنك یاصالش، تیربیزی. جملهٔ عصبیه: می‌و آنك کبسەکلری، آرقه جیلگی وعصبلر وهر قایوسینك وظیفەلری. سیزولر: طوتو، ایسنەو، طاتو، ایشتو، وکورو وهر قایوسینك اعضالری، هر بر اعضاحقندەمعلومات بیرلگاندە حفظ الصحەسی دخی سویلەنور.

حیوانلردن: آرقه سویەکلیلر وآنلرنك نوعلری بولغان ایمچەکلیلر، قوشلر، سورونوب یوری تورغانلر. بالەلر حقندە معلومات، آرقه سویەکسزلردن بوونلی حیوانلر حشرات یومشاق تەنلیلر، سلەوچینلر، قیرس ازلیلر، اسفنچی حیوانلر.

ابتدائی حیوانلردن آمیبلر واینفوزوریەلر.

حیوانلرنك فائدە وضررلری. آنلرنی تربیه ایتو ونسللرینی یاخشرتو اصوللری.قوشلر تربیەسی، بالقلر اورچتویوللری اومارتا آصراو.

تاریخ پروغرامی

بیشنچی صنف

(۲ ساعت)

۱) تاریخ ضبط ایتلگانگه قدر حاضرگی روسیه دولتی قولندە ورا تورغان بیرنك طبیعتی، فلورافاوناس.

۲) روسیه دولتی یاصالغانچەغه قدر بولغان زماندە حاضرگی روسیەدە حیات کیچره تورغان خلقلر: آ) فینلر ب) اسکیفلر ج) صارماتلر وباشقه ایسکی یونان وروماسویلی تورغان خلقلر د) تورکلر. ه) اصلاڤ‌انلر. آنلرنك ایشکی اورنلری. آنلرنك حاضرگی روسیه دولتندە تورا تورغان بیرلرگه کوچولری.

٣)شرق اصلاولرینك حیاتی،عائلە،اروغ حیاتی،اثرلری،اوی حیاتی، کیوملری اوبلری، قورالری عادتلری. دینلری (١)

٤) روس اصلاولرینك دولت تشکیل ایتولری. برنچی سلالەلر، آنك ظهوری.

٥)تاتارلر هجومنە قدر روسیه دولتینك بیری، باشقه دولتلر بیری، باشقه دولتلر ایله مناسبتی.

٦) تاتارلر هجومینه قدر روسیه حکومتینك تـوزولوشی. کناز، ویچا، مدنیت.

٧) روسلرنك شمالغه هجرتلری، ویلیکا روس ملتینك ظهوری.

٨) جنوب وشمال روسیەنك حکومت توزولوشی. ٩) تاتار هجومی وقتنده روسیەنك حالی. تاتار ــ تورك هجومینك روس ملتی مدنیتینه، حکومت توزولوشینه وتلینه تأثیری. ١٠)مسقوا دولتینك ظهوری،حکومت توزولوشی. مدنیت ١١) مسقوا کنازلگینك بیر آلو سیاستی. شرقده بیرلر آلنووی. قزان، آسترخان، سبر آلنووی.

١٢) قزان، آسترخان سبرده گی تورك ــ تاتار تاریخنه کرمه گان خلقلرنك ایسکی تاریخی ومدنیتی. ١٣) غربده بیر آلوغه اطملولر (بالطیق دینگزینه چغارغه اطملو) غربده گی لیوینه، لیتوا پولشه وآنلاغی باشقه ملتلرنك تاریخی واول وقتدەغی حیاتلری. ١٤) روسیەده اختلال (смута) وقتی، پالاکلر، اشؤیدلر وباشقه مملکتلرنك سیاستی وآنلرنك بو وقتده روللری. قزاقلر واول صنفنك رولی

١٥)روسیەدەبیك ایسکی زماندەغی صنفلر: کرەستیانلر. کرەپەستنوی پراوانك ترقیسی. ١٦) اختلالنك بتووی. یاڭا سلالەلر، بوسلالەلرنی صایلاو، بوسلالەلرنك برنچی پادشاهلرینك سیاستلری: داخلی، خارجی.

١٧) مالاروس ملتی. آنك مسقواروسیەسینه مناسبتی. ١٨)رەفورمه

تورکلر حقنده کوب سویلەنمەسن. چونکه اول حقده آیرم تـورك وتاتار تاریخنده اوقولاچاق.

دوری. استبداد ترقیسی. برنچی پیتر. یاوروپا مدنیتی کرو. ۱۹) پیترنڭ سیاستی. بعض مهم صوغشلری، بو صوغش واسطەسی بلەن قوشلغان ملتلر نڭ تاریخی (بیگرەکلده فینلادیه، کورلاندیه، وبعض باشقه ملتلر)

۲۰) روسیەده تحت غوغاسی. خارجی وداخلی سیاست. پیتردن صوڭ آلیکساندرغه قدرلی پادشاهلر کربپەستنوی پراوانڭ ترقیسی.
۲۱) آلیکساندر برنچی زماننده اصلاحقه اطلولر، ناپالیون وآنڭ روسیه ایله صوغش. فینلادیه مسئلەسی. صوڭغی یللرده عکس الحرکت سیاستی وبرنچی نیکالای وآنڭ وقتنده بعض سیاست. ۲۲) قافقاسیه وآندەغی ملتلر وتاریخلری. بعضیلرینڭ روسیه گه قوشلووی. ۲۳) ۳نچی آلیکساندر زمانەسی. اصلاحلر. قافقاسیەنی قوشو. اورتا آسیاده بعض فتوحات
۲۴) ۳نچی آلیکساندر و۲نچی نیکالای زمانەسی. بیوك انقلاب.

آلتنچی صنف

(۲ساعت)

تورك وتاتار تاریخی:
۱) بیك بورونغی تورك، تاتار خلقلرینڭ طورمشلری: آ) ایبولری، کیوملری، قوراللری، آشلری،ماللری، ب) عائله، ایر خاتون آتا-آنا، بالالری، نکاح. طوی عادتلری. کوموعادتلری. ج) اروغ. اروغ باشلقلری. مال، ملك، اروغنڭ حیاتی. و) حکومت. خلق. جیونلری. قورولتای، خان وآنی صایلاو، آنڭ حقوقی، آنی توشورونڭ مثاللری، توره وچیناونیکلر. ه) صود، زاکونلر وعادتلر، حکم جزالر. و) عسکر، آنڭ ترتیبی، عسکر باشلقلری، صوغشلر وآنلرنڭ ترتیبلری وبو خصوصده تورك ـ تاتارلرینڭ هنرلری، صوغش قوراللری وآنلرنی استعمال. ز) دین، شامانلق؛ بوددیزم واسلامینینڭ جەیلووی. ح) کتابت، اورخون یازولری، اویغور یازولوی، عرب عروفاتینڭ کرووی،

بیك بورونغی ادبیات حقنده بیـك قصقه مثاللریله‌گنه معلومات. ط) چنغزغه قدرلی بولغان زمانده‌غی بعض زور حکومتلر وزور آدملر. (وولغه بویی تاتارلری اوچون بلغار، خضر پچناك کوماکلرگه آیرم اهمیت بله.)

۲ چنغز وآنك اوغللری دوری: آ) چنغزنك آتا بابالری جنغزنك قصقه‌غه بیك ماتورغنه ترجمهٔ حالی، آنی صایلاغان قورلتای. ب) مملکتنی اوغللرینه بولشوی واول اوغللرینك اشله‌گان اشلری. ج) مملکتنك برلگی بوغالا باشلاوی.

۳ شمال تورکلرنده برلك بوغالغاچ: آ) هر بر اولوشنك قصقه‌چه تاریخی.

٤ ینه جیولورگه امطلو آ) تیمـور. اول وقتده‌غی مدنیت، آنك بعض مهم خلفلری.

۵ جوجی اولوینك بولنووی: آ) قزان، استرخان، قریم خان‌لقلری ظهوری. ب) اول خانلقلرنك سیاستی ومدنی حیاتلری.

٦ روسیه قولی آستنده جیولا باشلاو وتاریخی: آ) قزان، آستر-خان، قریم، قافقاز واورته آزیانك آلنولری.

۷ روس ادرهٔ مستبده‌سی آستنده تورك-تاتارلر: حقوقلرنك بتووی. ب) اسلامیتنك قصلووی. ج) مدنیتنك کیمووی.

۸ ملی آڭ طووو عصری.

جغرافیا پروغرامی.

دورتنچی صنف

(۲ ساعت)

۱) صنف بولمه‌سی ـ مکتب بناسی ـ مکتب قوراسی.

۲) **طوغان آول:** ـ آ) پلانی، بنالری، حیوانلری، یلنك تورلی

وقتلرنده‌غی طورمش، یالانلری، اورمانلقلری، ایگنلکلری، شول تیره‌ده‌گی اورننك طبیعتی طاولر، یلغه‌لر، کول وصازلقلر، بو والر، چوقورلر، اوزه‌نلر، یلغا. آنك چوقری، یلغاده صونك آرتو وکیمه‌ووی. شول مناسبت ایله یلغانك منبعی، منصبی، آغزی. طارماقلری، آطه، یارم آطه. کورفز وبو غازلر حقنده معلومات بیرو.

ب) **هوا:** ــ یلنك وقتلری. آنلرنك دوامی، تون وکونلری. درجهٔ حرارتنك وقتقه قاراب اوزگه‌روب یورووی، جیانك طرفی، قوتی، بلوط، یاغمور ـ قار بوز، چق وقراولر. جیلنك ایسکان طرفی بلان هوانك حالتی آراسنده‌غی مناسبت. صونك سیاحتی. بیرنی صوغارو، تورلری (قوری، یووش، یلی، صووق، یومشاق، قاطی)

ج) **کوك:** ــ قویاشنك ظاهری حرکتی ویولی. آنك چغوووی، وبایووی. یلنك وقتلرینه قاراب تون وکونلرنك اوزنلقلری. آی وآنك حرکتی، تورلی‌دورنده‌گی کورنشلری. عموما بیر حقنده معلومات جهات اصلیه‌لر، کامپاس، افق، بیرنك شکلی حرکتی وآنك حرکتندن یل وکوننك وقتلری حاصل بولو، خط استوا، طول، عرضلر، منطقه‌لر، آی وقویاشلرنك طوتلولری حقنده معلومات بیریلور.

د) **اهالی:** ــ (خلقنك صانی، مشغولیتی، معیشتی). ه) **یوللر:** پوچته وتیلیغراف، چوین یولی، آربا یولی، صو بولی اگر اول اورنلرده چوین یولی وصو یوللری بولسه و) مکتب ومسجد، قرائتخانه (اگر بولسه) ز) شول بیرده‌گی مأمورلر، کامیتیتلر، جیونلر.

٣) **طوغان اویاز:** ــ اویاز قالاسی قالانك آولدن آیورماسی (بنالرده، اوراملرده، کیبملرده، خلقنك صاننده، حیات ومشغولیتنده): ماگازین، فابریکا وزاودلر، اویاز قالاسنده بولا تورغان مؤسسه‌لر (شهر اداره‌سی؛ زیمسکی اوپراوا مـلی مؤسسه‌لر، دولت قازناسی، محکمه‌لر، مکتبلر).

٤) **طوغان قوبیرنا:** ــ اویازلردن غوبیرنا یاصالو، غوبیرنالردن مملکت یاصالو، طوغان قوبیرنا حقنده معلومات، روسیه‌نك خریطه‌سی بله‌ن آشنا بولو. روسیه‌نك پایتختلری، روسیه حقنده قسقه‌چه معلومات (چیکلری، مشهور یلغالرندن وطاولرندن بعضیلری هواسی، خلقینك مقداری وجنسلری، اداره‌سی ومشهور شهرلری.)

٥) **آسیا:** ــ بیرینك منظرهٔ طبیعیه‌لری بله‌ن طانشقاچ، خریطه‌دن آسیا کورسه‌تلوب آنك حقنده قسقه‌غنه معلومات بیرلور.

٦) **توركیه‌نك آنا طولوسی:**ــ عثمانلی دولتی عثمانلی توركلری، طبیعت ومعیشتلری، آنا طولیده‌غی طبیعی، بایلق، ازمیر، بروسه، قونیه، ارضروم، طربزون شهرلری.

٧) **سوریه‌ده:** ــ سوریه وفلسطین ایسکی وقتلرده وبو کون خلقلری وآنلرنك معیشتی، باقچه‌چیلق، ایگونچیلك ومال آصراو، بیروت، شام، حلب وقدس شریف شهرلری.

٨) **عربستان‌ده:** ــ یارم آطه‌نك احوال طبیعیه‌سی، خلقی، آنلرنك معیشتی، عربستاننك اسلام دنیاسی قاشنده‌غی موقعی. مکه، مدینه، وجده شهرلری. حج شریف، بدویلر وآنلرنك حاجیلرگه مناسبتی، حجاز تیمر یولی، عربستان اهالیسینك عثمانلی توركلرینه نسبتی.

٩) **عراق (مسوپوتامیا)ده** ــ عراقنك ایسکی‌ده حاضرده منبتلگی، ایسکی قاناللری، بغدادو بصره شهرلری. دجله‌وفرات، آنلرنك اهمیتلری، بغداد تیمر یولی.

١٠) **ایران‌ده:** ــ مملکتنك طبیعتی، خلقینك معیشت ومشغولیتلری، طهران اصفهان، تبریز شهرلری.

١١) **توركستان‌ده:** توركستان ایسکیده وحاضرده طبیعتی، خلقی وآنلرنك مشغولیت ومعیشتلری. تاشکند، سمرقند، خوقند شهرلری. بخارا خیوه خانلقلری

١٢) آفغانستانده: ــ احوال طبیعیه‌سی. خلقینك طبیعتی، معیشتی

ومشغولیتلری، احوال مدنیه‌سی (یوللر، پوچته، تیلیغراف، مکتبلر وامثالی). کابل، هرات شهرلری.

۱۳) هندستان‌ده: ـ طبیعت وهواسی، اوسملك وحیوانلری هندلیلر، وآنلرنك دینلری. عادت ومعیشتلری، مشغولیتلری، هندستانده مسلمانلر، مسلمان مرکزلری بولغان زورراق شهرلری. اینگلیزلر وهندستان.

۱٤) سیلون آطه‌سنده: ـ آنك طبیعتی، خلقی. آنلرنك معیشت ومشغولیتلری. سیلون آطه‌سینك بین الملل اهمیتی.

۱۵) زونده آطه‌لرنده: هواسی. یلنك وقنلری. اوسملك دنیاسینك بایلغی، حیوانلری، اسسی طرفلرنك منظرهٔ عمومیه‌سی، یانار طاولر. زلزله‌لر. بدویلر وآنلرنك طورمشلری. بدویلر ایله یاوروپالیلر آراسنده مناسبت. زوند آطه‌لری وغوللاند یالیلر.

۱۷) جاوا آطه‌سنده: جاوا‌ده مسلمانلر وآنلرنك معیشتلری ومدنی حاللری.

۱۷) آوسترالیاده: طبیعتی اوسملك، وحیوانات دنیاسی، هواسی، خلقی، آوسترالیا واینگلیزلر.

۱۸) قطای‌ده: قطایلیلرنك عادات، معیشت ومشغولیتلرنده باشقه ملتلردن آیورمالری. آنده بیتشه تورغان نه‌رسه‌لر. قطایده مسلمانلر. پیکین وشانخای شهرلری.

۱۹) یاپونیاده: احوال طبیعیه‌سی، یانار طاولری، اهالینك طبیعت ومعیشتی، سوداصناعت ومعارفنك ترقی ایتووی، قطای برله‌ن مقایسه. قوریه.

بیشنچی صنف

(۲ ساعت)

آوروپا

۱) خریطه‌غه قارابقنه آوروپا برله‌ن طانشو: آنك احوال طبیعیه‌سی. آنده‌غی خلقنك صانی. ۲) اسقاندیناویا یارم آطه‌سنده: شمالنك طبیعتی (طاولری، بوزلری، دینگزلری) آغاج سوداسی، بالق طوتو، کیمه‌لرگه باشلاوچی (دونسمان) بولوب یوررو. ایگن اشلری، طبیعت برله‌ن

صوغش، آندەغی خلقلرنڭ طبیعت وعادتلری هم بەشەو اصوللری، آندەغی حکومتلر ومشهور شهرلری. ٣) آنگلیەدە: ــ بیوك بریتانیه آطەلری. وآنلرنڭ احوال طبیعیەسی معدن اوچاقلری، تیمر اشلەوچی زاوودلر، مانچیستر رایونی، لیڤیروپل، لوندون شهری (موقعی، زورلغی، حیاتی، سوداسی). ادارەسی: قالونیالری. اینگلیز ایگنچیسی، آنڭ حیاتی ومشغولیتی ٤) غاللاندیەدە: دینگز برلەن صوغش. مال آصرار وچەچەکلر اوستررو اشلرینڭ ترقیسی، تجارت، قالوینالری (خریطەلر یاردمی برلەنگنه) ٦) گیرمانیەدە: گیرمانیەدە آول خلقی، آنلرنڭ معارف وطبیعتلری، اشلری، آول حیاتی، بیرلین شهری، آنڭ ادارەسی، طازالق وماطورلغی ڤودا پراڤود، کانالیزاتسیه، باقچەلری، مکتبلری، موزه خانەلری، حیوانات باقچەسی، زور بر شهردە یەشەو حقندە معلومات. قروب زاوودلری، نیمسلرنڭ قوۀ بریه وبحریەلری، تجارت وصناعتلری، علم ومعارفدە طوتقان اورنلری، باشقە مشهور شهرلری. قالونیالری. (خریطەلر یاردمی برلەنگنه)

٦) دانیادە: موقعی (احوال طبیعیەسی)، اهالیسی، آنلرنڭ معیشت وعادتلری، بالقچیلق. قالوینالری (خریطەلر یاردمی برلەنگنه)

٧) بیلگیەدە: خلقینڭ طبیعت قادتلری، مشغولیتلری، سوداسی وصناعتی، بروکسیل لیەژ، وآنتیوْرپین شهرلری، قالونیالری (خریطەلر یاردمی برلەنگنه) ٨) فرانسیەدە: احوال طبعیەسی، خلقی، آنلرنڭ طبیعت ومشغولیتلری. (گیرمانیا برلەن چاغشدررو) ایگنچیلر و باقچەچیلر، پاریژ شهرلری باشقە مشهور شهرلری. علوم و معارفی اصول ادارەسی، قالونیالری (خریطە ایلە) ٩) اسپانیادە: تاریخی، غرنطه وقرطبه شهرلری ایسکیدە وحاضر رسملر آرقلی). بو کونگی اسپانیا خلقی، آنلرنڭ طبیعت ومشغولیتلری. مادرید بارسیلونا شهرلری. ١٠) اشویتساریەدە: طاولری، کوللری، خلقنڭ طورمشی، ماطور منظرەلری، اورنلری، اصول ادارەسی. ١١) آفستریا ـ وینگریادە اصول طبیعیەسی. خلقینڭ طبیعت ومشغولیتلری. خلقینڭ بیك تورلی بولوی.

آنلرنڭ مدنی وسیاسی حیاتلری، ۋیانه، پوداپیشت شهرلری. مدنیت علم ومعارف، وتجارت. ١٢) بالقان یارم آطهسنده: آنده تورلی ملتلرنڭ کوبلگی وآنلرنڭ اوز آرا مناسبتلری، تورکیه دولتی، آنڭ باشقه بالقان دولتلری ایله مناسبتی، استانبول شهری آنده مدنی مؤسسه-لر، جامعلری، آثار عتیقهلری، استانبول وچناق قلعه بوغازلری وآنلرنڭ اهمیتلری. ادرنه شهری.

١٣) رومانیا، بلغاریه، یونانستانده: اهالی، آنلرنڭ عادت ومشغو-لیتلری، ایگنچیلك وباقچهچیلق. دیڭز کبی. بوخاریست، صوفیه شهری وآندهغی ایسکی اثرلر.

١۴) ایتالیاده: ـ خلقی، آنڭ طبیعت ومشغولیتی، ایگنچیلك، باقچه-چیلق، مال آصراو، جنوبی برلهن شمالی چاغشدرو: روما شهری وآندهغی ایسکی اثرلر، ناپولی شهری هموبزووی یانار طاووی، ایتا-لیاده صنعت وموزیقه ١۵) بحر سفید: آطهلری. (خریطه برلهن). پاراخود یورو. جبل طارق بوغازی. سویش قنالی وآنلرنڭ اهمیتی.

آفریقا

١٦) آفریقانڭ ساحلندهگی اسلام حکومتلری: ـ خلقی، معیشتلری مشغولیتلری، بوکونگی موقعلری، فاس وطرابلس الغرب شهرلری، سنوسیلر. ١٧) آفریقا صحرالرنده: صحرانڭ ظهورینه سبب. آنڭ هواسی. آنده اوسملك وحیوانات دنیاسی. صحرا وانسان. آفریقانڭ شمالی برلهن جنوبن چاغشدرو. ١٨) مصرده: نیل وآنڭ شول تیرهده یهشهوچی خلقغه تاٴثیری، مصرده صولاو اصولی. خلقی وآنلرنڭ معیشتلری. دینلری، مصرده ایسکی اثرلر. سویش قنالی وآنڭ مصر اوچون اهمیتی. قاهره واسکندریه شهرلری. ازهر جامعی. مصرلیلر واینگلیزلرنڭ مصرغه مناسبتی. ١٩) آفریقانڭ آوروپا دولتلری آراسنده بولنووی ـ (خریطهغه قاراب) ٢٠) بحر محیط اطلاسیده: آنڭ زورلغی، تیرهنلگی. مشهور یوللری. آنڭ آرقلی یورگان ماللر. ٢١) شمالی امریقا: امر-یقانڭ کشف ایتلووی. آنده اینگلیز واسپانیوللرنڭ کوچولری. آنڭ

توب خلقی. شمالی آمریقاده معارف. ایگن اشلرینڭ ترقیسی. اول یولده کورگان چاره‌لر. سودا وصناعتنڭ ترقیسی. زور شهرلرنڭ ظهوری (نیویورق چیقاغو، سان ـ فرانسیسقه شهرلری) آمریقه‌نڭ بایلغی، شمالی جماهیر متفقه. قانادا. ۲۲) جنوبی آمریقا: ـ طبیعتی ـ هواسی. خلقی. شمالی آمریقا برله‌ن چاقشدرو. مشهور مملکتلری. برازیلیا. ۲۳) پاناما قنالی وآنڭ اهمیتی. ۲٤) بحر محیط کبیرده: ـ آنڭ زورلغی، تیره‌نلکی. انده‌گی داولوطنچلقلر، آغوملر، آطه‌لری، انده یوروچی پاراخودلر وآنلرنڭ یورتکان ماللری، بحر محیطلرنڭ اهمیتلری.

آلتنچی صنف

(۲ ساعت)

وطن وملی جغرافیا (روسیه)

۱) روسیه‌نڭ چیکلری. آنی ئه‌یله‌نه‌روب آلغان چیت دولتلر وملتلر، دینگزلر، طاولر، ایدللر، چوللر، آنلرنڭ تجاری وعسکری اهمیتلری. روسیه‌ده اچکی وطشقی دینگزلر، ایدللر، کوللر، طاولر، اورمانلر، استیپلر، چوللر،

۲) روسیه‌نڭ طبیعتی جهتندن بولنووی. هر بر قطعه‌نڭ خصوصیتی. ۳) روسیه‌ده‌گی عموم خلقنڭ صانی، عرقی یاقندن بولنووی. آنلرنڭ جسمانی خصوصیتلری. روسیه‌ده‌گی تورلی ملتلر. آنلرنڭ صانلری، تورا تورغان اورنلری. آیروم اداره بله (افتانومیه، بایسه فیدیراتسیه بایسه صایوز) روسیه دولتینه قوشولغانلری. اول ملتلرنڭ طورمشلری عادتلری، جولالری. دینلری ٤) روسیه‌ده مسلمان خلقلری. آنلرنڭ صانلری، حیات کیچره تورغان اورنلری آنلرنڭ تورلی عرققه بولنولری. آنلرنڭ طورمشلری ودرجهٔ مدنیه‌لری. هر بر تورک ـ تاتار قومی اوز یننڭ تورا تورغان اورنی، طرز معشیتی آیروم مفصلرهق اوقور.

٦) روسیه‌ده یرنڭ حسابی. تورلی قسمنده اشلق اوکونڭ درجه‌سی روسیه اوچون آول کوه کزرشی اشلرینڭ اهمیتی.

۷) روسیه‌ده اورمان بایلقلری: طاش کومری، تیمر، نیفت، طوز چغارو وآنلرنڭ آول کون کورشنده سودا وصناعتده اهمیتلری.

۸) روسیه فابریقه وزاؤودلری، کوب بولغان اورنلر، آنلرنڭ ترقیسی، آنلرنی باشقه دولتلرنکی برلەن چاغشدرو. قول اشلری.

۹) یوللر. آنڭ معشیت ومدنیت اوچون اهمیتلری. پوچته، تیلیغراف وتلیفون وآنلرنڭ اهمیتلری.

۱) روسیه‌ده سودا. روسیه‌نڭ باشقه دولتلر برلەن سوداسی، روسیه‌گه کرلگان وآندن چغارلغان نەرسەلرنڭ توری ومقداری. کمرك (تاموژنا) حقنده معلومات.

۱۱) روسیه‌ده‌گی ملتلرنڭ اوقو درجه‌سی. آنی باشقه‌دولتلر برلەن چاغشدرو. روسیه مسلمان‌تورك ـ تاتارلری آراسنده‌اوقی‌یازابلوچیلر. روسیه‌ده‌گی مکتبلر. روسیه‌ده عالی اوقویورتلری. روسیه‌ده‌موزەخانه، تیاتر، حیوانات وتباتات باقچه‌لری.

۱۲) روسیه‌نڭ اجمالا گنه حقوق اساسیه‌سی: آ) قوهٔ حاکمه ـ Верховная власть ب) قـوهٔ اجرائیه ـ Исполнит. власть ج) حکم ـ صود.

رسم وقول هنرلری پروغرامی.

رسم:

۱نچی صنف: ـ اوزونلقلری بر سانتیمیتردن اوتمه‌گان طوغری صزقلردن: نکته صزق، یانق صزق، اوکدن صولغه وعکسنه مائل صزق. بو صزقلردن جیبلغان وبر خط مستقیم اوستینه قویلغان صنق صزقلر. کەکری (منحنی) صزقلر نقطه‌دن تشکل ایتکان صزقلر نقطه‌صزقلر یاردمی‌برلەن محیطلری وطامرلری کورسەتلوب هەرتورلی یافراقلر، یمشلر وغیرلر صزو. بسیط صزقلر واسطه‌سیله جانلی وجانسز نەرسەلر.

۲نچی صنف: ـ بر نیچه سانتیمیتره‌اوزنلقده‌غی صزقلرنڭ تورلیسی زاویه‌لر، مثلثلر، کوب ضلعلیلر، اشکال هندسیه، (آلارنڭ اسملری‌ده

بلدرلور) جدول استعمالی، (линейка). جدول و اولچه‌و یاردمی برله‌ن زاویه، مثلث وغیلرنی بولو. کچکنه اولچه‌ونی زوراینو-زورنی کچره‌یتو. مکتب وبولمه. پلانلارن آلو. بولنگان شکللرنك قسملرینی قزل وکوك قلم ایله‌بویاو. تەرەزە ایشك، کتاب، اشکاف یوزی کبیلرنی کورسه‌تو، دیوار و بنالرنك بر یاقلی کورنشلرن ترسیم اینو، اوی اشیالرندن صاماوار، لامپا، استاکان کبی لری بسیط صزقلر ایله کورسه‌تو. بسیط صزقلر برله‌ن اوسملك وحیوانلر، تورلی حرکتلر، اوقولغان حکایه‌لرنی تصویر، علوم طبیعیه درسلرینی رسمله‌و وغیرلر.

۳نچی صنف: — اوتکان سنه‌ده گیلرنی تکرارلاو وکیگه‌یتو — دائره‌لر وآلارنی تقسیم، یه‌زیه استعمالی، مخروطلر، اهرام وباشقه مجسم شکللر، مجسم شکللرنی قرنداش ایله‌ن بویاو، یاقنلق وبراقلقنی کورسه‌تو، اورملرنك تورلی یاقدن کورنشلرن یاصاو، براقلی وباقنلی اوسملکلر، جیوانلر وغیرلرنی ترسیم اینو، اوقولغان حکایه‌لرنی تصویر، طبیعت درسلرینه رسمله‌ندرو لوحه‌لر وآچق خطلرغه تقلید اینو.

٤نچی صنف: — اوچنچی صنفدغیلرنی کیگایتو. برنه‌رسه‌نك تورلی شکلن کورسه‌تو. آلارنی تورلی یاقدن کورسه‌تو. نطای فاراسی بله‌ن بوبی بلو (توش)، نه‌رسه‌لرنی زور اینو وکچره‌یتو، اشکالنك مساحه‌لرینی آلو، اوی جوازلرینك مجموعه‌لرینی کورسه‌تو، حفظدن وباشقه اوقولغان درسلرگه عائد رسملر یاصاو.

۵نچی صنف: - بویاولردن قارا، آق، قزل، صاری، یه‌شل وکوك توسلر برله طانشدرو. بو بویاولرنی قویرتو وصبیقلاندرو یوللرینی کورسه‌تو، اول توسلرنی ترکیب اینو. توسلی فیلوب آلما، قاربوز. قاوون کبی یه‌شلرنی. چیبه‌قارلغان وغیرجیلەکلرنی ترسیم اینو. چەچکه‌لر ویافراقلر. یافراقلی، چەچکه‌لی ویمشلی بر اوسملك ترسیم اینو. حیوانلر تورلی حال وحرکتلرنده کورسه‌تو، حیوان واوسملکلرنی تورلی یاقدن کورسه‌تو. علوم طبیعیه، حساب، وتل درسلرینی گه‌وده‌له‌ندررلك رسملر اشله‌تو.

٦ نچی صنف! - اوتکان یلده‌غیلرنی تکرار وتوسیع بر اوریده. بولغان نه‌رسه‌لرنك اوگده، صولده، آستده اوستده، یاقنده، براقده بولغانلرینی

کورسەتو. اوسملکمردن، حیوانلردن مجموعە ترسیم ایتو. کشیلرنڭ حالت روحیەلرن چهرەلرندە کورسەتو، تورلی کییمدە بولغان تورلی صنف کشیلرن تصویر ایتو، علوم طبیعیە ولسان درسلرینی تصویر ایتو، خیالی قسقا افسانەلر ایجاد ایتوب شولارنڭ مندرجاتن تصویر ایتو.

اخطار: - کوچوب رسم ایتو (کاپیراۋانیە) نی استعمال ایتو بالالرغە فایدن باشلاب قایدە طوقتارغە تیوشلگن آڭلاتو اوچون گنە بولورغە یوقسە رسمدە آثارغە کوب اهمیت بیرلسە، اول فندن کوتولگان مقصدقە ایرشو ممکن توگلدر.

قول هنرلری: ابتدائی مکتبدەگی قول هنرلری: کاغذ وقاطرغەلرنی بوکلەب یاخود کیسوب تورلی نەرسەلر یصامق. بالچقدان تورلی شکللر یاصامق صوڭغی صنفلردە استالارلق اشلری ایلە شغللەنمکدن عبارتدر قز بالالرغە تکو وچیگوگە وبەیلەرگە عائد هنرلر اویرەتلور.

کوی وگیمناستیکا درسلری.

کوی: بالالرنڭ طاوش چغارو وطاوشنی ایشیتوقابلیتلری تربیە اوچون بولغان بر درس اوشبو یەوشچە بولورغە تیوش، بتون صنف بالالرن خور ایلە تورلی کویلرنی کویلرگە، شعر ومناجاتلرنی اوقورغە اویرەتو صوڭغی صنفلردە نوطە ایلە طانشدرو.

گیمناستیکا ومکتب اویونلری! ابتدائی مکتبدەگی گیمناستیکا واویونلر، بالالرنڭ یەشلری ایلە متناسب وآنلرنڭ تربیۀ مدنیەلرینە خدمت ایتە تورغان تورلی دادنچە تمرین واویونلر بولوب، معلملرنڭ بونلرنی تطبیق ایتە آلولری اوچون باشقە متمدن ملتلرنڭ مکتبلرندە استعمال ایتلە تورغان گیمناسیتکا واویونلر ایلە طانش بولورغە تیوشدر. شونڭ اوچون دارالمعلمینلردە، تعلیم وتربیە قورصلرمزدە بو درسلرگە زور اهمیت بیریلو لازمدر.

2) И. Петяевъ—„Методическія указанія по преподаванію русскаго языка въ русскихъ и инородческихъ школахъ".

3) Дависъ—„Руководство къ преподаванію русскаго языка въ инородческой школѣ".

4) Михеевъ—„Руководство къ веденію разговорныхъ уроковъ по русскому языку въ инородческихъ школахъ".

Учебники на русскомъ языкѣ.

I. Букварu.

1) М. А. Тростниковъ. Русская рѣчь, чтеніе и письмо Руководство для обученія русскому языку въ инородческихъ школахъ. Часть I-я, цѣна 25 коп. Изданіе автора.

2) Бубликовъ и Гольденбергъ. Русская школа. Часть I-я. Цѣна 20 коп.

II. Книги для чтенія.

1) М. А. Тростниковъ. Русская рѣчь, чтеніе и письмо. Руководство для обученія русскому языку въ инородческихъ школахъ. Часть II-я. Цѣна 30 коп.

2) И. Дависъ. Родной міръ. Книга для обученія русскому языку въ инородческихъ училищахъ. Часть II-я и III-я.
Цѣны 30 и 40 коп. Изданіе Зихмана въ Ригѣ.

3) Бубликовъ и Гольденбергъ, Русская школа. Части II-я и III-я. Цѣна 30 и 40 коп.

4) Л. Н. Толстой. Новая азбука и русскія кники для чтенія I, II, III, IV части. Эти книги могутъ служить дополненіемъ къ вышеуказаннымъ.

III. По русской грамматикѣ.

И. В. Яковлевъ. Грамматическія упражненія для инородческихъ школъ. Части I и II.

Грамматическія свѣдѣнія. Имена существительныя, прилагательныя и глаголъ съ расширеніемъ раньше сообщенныхъ свѣдѣній. Имя числительное и правописаніе числительныхъ объ нихъ мѣстоименіе. Предложеніе и его члены. Слово обращенія и знаки препрепинанія. Слитное и сложно-составное предложенія и употребленіе знаковъ препинанія. Двоеточіе передъ однородными членами предложенія. Знакъ восклицательный. Правописаніе наиболѣе употребительныхъ нарѣчій. Главное и придаточное предложенія; знаки препинанія. Вносныя предложенія. Междометіе.

Орѳографическія и стлистическія упражненія.

Грамматическія упражненія. Предупредительная диктовка. Изложеніе содержанія повѣствовательныхъ статей по вопросамъ, болѣе общимъ, чѣмъ въ II году обученія. Составленіе плановъ (заглавій частей)—сначала подробныхъ, а затѣмъ и болѣе общихъ. Изложеніе разсказовъ по составленному плану—сначала устно, а затѣмъ и письменно. Разработка съ учителемъ даннаго плана и составленіе по нему разсказа или описанія.

Къ концу года учащіеся должны удовлетворять слѣдующимъ требованіямъ:

1) Читать правильно, бѣгло, сознательно и достаточно выразительно незнакомыя, но вполнѣ доступныя по содержанію статьи;

2) Возможно связно пересказывать содержаніе статей повѣствовательнаго характера безъ дробныхъ наводящихъ вопросовъ;

3) Изложить по наводящимъ вопросамъ небольшой и нетрудный разсказъ и описать по плану знакомый предметъ съ соблюденіемъ изученныхъ правилъ правописанія. Знать наизусть нѣсколько стихотвореній и басенъ.

Руководства для веденія разговорныхъ уроковъ.

1) К. Э. Шельцель—„Методическое руководство для первоначальнаго обученія русскому языку въ инородческихъ школахъ“.

ному образцу. Полные отвѣты на данные вопросы. Составленіе краткихъ разсказовъ къ картинкамъ, по поводу которыхъ велись разговорные уроки. Изложеніе небольшихъ прочитанныхъ статей по подробнымъ вопросамъ.

Къ концу учебнаго года ученики должны удовлетворять слѣдующимъ требованіямъ.

1) Читать сознательно, съ остановкою на знакахъ препинанія, статьи повѣствовательнаго характера, нетрудныя дѣловыя и пересказывать ихъ содержаніе;

2) Письменно передать содержаніе читанныхъ статей при помощи намѣченныхъ учителемъ вопросовъ;

3) Писать съ соблюденіемъ изученныхъ грамматическихъ правилъ.

4) Знать наизусть 8—10 стихотвореній и басенъ.

Годъ 3-й.

Матеріалъ для веденія разговорныхъ уроковъ.

1) Гора, долина и ископаемыя вещества.

2) Деревня, село, городъ, волость, уѣздъ, губернія, государство и столица.

3) Люди и человѣкъ и его занятія.

4) Общественныя и административныя учрежденія.

5) Внутреннія чувства человѣка (горе, радость и т. д.).

6) Природа и ея явленія.

Чтеніе. Упражненіе въ толковомъ и выразительномъ чтеніи, для чего служатъ статьи литературнаго, повѣствовательнаго и описательнаго характера, а также статьи географическаго и естественно-историческаго содержанія съ цѣлью обогащенія лексикона учащихся. Связный пересказъ прочитаннаго. Сокращенная передача содержанія статьи.

Заучиваніе наизусть стихотвореній и басенъ.

Знакомство съ біографіей рус. класс. и ихъ выдающ. произведеній въ письмен. видѣ.

Матеріаломъ для чтенія служатъ небольшія, доступныя по содержанію статьи повѣствовательнаго характера, стихотворенія и басни, а также легкія дѣловыя статьи и описанія.

Упражненія въ связномъ пересказѣ прочитаннаго по вопросамъ учителя и безъ его помощи.

Заучиваніе наизусть стихотвореній и басенъ и выразительное ихъ произношеніе.

Грамматическія свѣдѣнія.

Составъ словъ: Корень, приставка и окончаніе. Предметъ. Одушевленные и неодушевленные предметы. Понятіе о качествѣ и дѣйствіе предмета. Предложеніе и главные его члены; пояснительныя слова по вопросамъ (безъ подраздѣленія).

Упражненія въ составленіи краткихъ предложеній.

Распространеніе краткихъ предположеній по вопросамъ. Знакъ вопросительный. Названіе предмета; число и родъ. Прописныя буквы въ именахъ собственныхъ. **Ъ, Ь,** послѣ шипящихъ въ именахъ существительныхъ. Измѣненіе словъ по вопросамъ въ зависимости отъ другихъ словъ. Отдѣльное и слитное съ другими словами письмо предлоговъ и частицы „не". Названіе качества и отношенія предмета (имя прилагательное); окончанія **ые, іе,** на вопросъ: какіе? Родъ и число имени прилагательнаго въ связи съ родомъ и числомъ имени существительнаго. Глаголъ и его правописаніе.

Орѳографическія и стилистическія упражненія.

Списываніе съ книги съ письменнаго и печатнаго текста. Предупредительный диктантъ и другія письменныя упражненія, связанныя съ прохожденіемъ правилъ правописанія и грамматики, каковыя упражненія должны практиковаться только при условіи не допущенія при нихъ ошибочнаго начертанія. Объяснительная диктовка. Изъ вопросовъ и отвѣтовъ составить разсказъ. Составленіе описаній несложныхъ предметовъ по вопросамъ и по дан-

Ороографическія и стилистическія упражненія.

Письмо словъ и краткихъ предложеній изъ изученныхъ буквъ съ классной доски и съ прописей; зрительная диктовка; списываніе съ книги прочитаннаго текста; письмо подъ диктовку словъ и коротенькихъ предложеній, въ которыхъ нѣтъ неясно слышимыхъ звуковъ; составленіе отвѣтовъ на предложенные вопросы въ связи съ разговорными уроками. (Сперва устно, потомъ письменно).

Къ концу перваго года обученія ученики должны удовлетворять слѣдующимъ требованіямъ:

1) Умѣть связно, съ соблюденіемъ удареній и знаковъ препинанія, читать нетрудныя по содержанію статьи;

2) Сознательно пересказывать прочитанное или выслушанное по вопросамъ;

3) Вѣрно списывать съ книги;

4) Знать наизусть 6—8 стихотвореній и басенъ и умѣть сказать, о чемъ въ нихъ говориться;

5) Правильно писать слова, въ которыхъ нѣтъ неясно слышимыхъ звуковъ, и не большія предложенія съ соблюденіемъ изученныхъ правилъ правописанія.

Годъ 2-й.

Матеріалъ для веденія разговорныхъ уроковъ:

1) **Огородъ:** Устройство и огородныя растенія.

2) **Садъ:** Ягоды, фруктовыя деревья и цвѣты.

3) **Поле:** Его обработка и хлѣбныя растенія, хлѣбъ и его приготовленіе.

4) **Луга:** Трава и цвѣты, сѣнокосъ.

5) **Лѣсъ:** Порода деревьевъ и обитатели лѣса; грибы.

6) **Рѣка:** Озеро, прудъ, болото, море и ихъ обитатели.

Чтеніе. Упражненіе въ чтеніи правильномъ, сознательномъ, бѣгломъ и, по возможности, выразительномъ, съ правильною остановкою на знакахъ препинанія.

Годъ 1-й.

1) Матеріалъ для веденія разговорныхъ уроковъ: части человѣческаго тѣла и ихъ дѣйствія; одежда, обувь.

2) **Школа:** Школьная обстановка, учебныя вещи, учащіе и учащіеся, ихъ дѣйствія.

3) **Семья:** Члены семьи и ихъ обязанности.

4) **Домъ:** Части дома и матеріалъ для постройки домовъ.

5) Посуда, кушанья и напитки.

6) Дворъ и надворныя постройки.

7) Домашнія животныя и птицы; голоса и движенія ихъ.

8) Сбруя, экипажи и земледѣльческія орудія.

9) Качества предметовъ.

Обученіе грамотѣ. Предварительныя.

Упражненія: Устныя и письменныя.

Устныя: а) раздѣленіе рѣчи на слова и словъ на слоги;
б) выдѣленіе звуковъ.
в) сліяніе звуковъ.

Письменныя: Упражненія въ писаніи основныхъ элементовъ буковъ. Ознакомленіе съ печатными и письменными буквами и ихъ сочетаніемъ. Чтеніе отдѣльныхъ словъ и краткихъ предложеній. Чтеніе небольшихъ и доступныхъ дѣтскому пониманію связныхъ статей съ остановкою на знакахъ препинанія. Пересказъ прочитаннаго по вопросамъ учителя.

Заучиваніе наизусть стихотвореній и басенъ.
Грамматическія свѣдѣнія.

Разложеніе словъ на слоги. Переносъ. Прописныя буквы въ началѣ письма и послѣ точки. Употребленіе **ь** и **ъ** въ концѣ и срединѣ словъ. Понятіе о гласныхъ и согласныхъ буквахъ. Употребленіе удвоенныхъ согласныхъ. Употребленіе послѣ **ж, ш, ч, щ,** буквъ **а, и, у.** Алфавитный порядокъ буквъ. Употребленіе **э** въ словахъ: этотъ этажъ, экзаменъ и т. д.

(2) Неясные согласные и гласные звуки.

Недѣльное расписаніе уроковъ.

Предметы	Классы и число уроковъ						
	I	II	III	IV	V	VI	Общее число уроковъ
Вѣроученіе	3	6	6	5	4	4	28
Родной языкъ	9	9	9	4	3	3	37
Русскій языкъ	—	—	—	9	9	9	27
Ариѳметика	6	6	6	4	4	4	30
Природовѣденіе	2	2	2	2	2	2	12
Національная и русская исторія	—	—	—	—	2	2	4
Географія общая и русская	—	—	—	2	2	2	6
Рисованіе и рукодѣліе или ручной трудъ	2	2	2	2	2	2	12
Пѣніе	1	1	1	1	1	1	6
Гимнастика	1	1	1	1	1	1	6
ИТОГО . .	24	27	27	30	30	30	168

۱۹۱۷ سنه أوغوست ۳نــدن اعتبارا اوچ کون دوام ایتکەن، ۹ مرتبه‌جیولش‌ابتدائی مکتب، دارالمعلمین‌ودارالمعلمات سیکسیه‌سی مرکز بیورو طرفندن ترتیب ایدلگه‌ن‌پروغرامه‌مانی‌قاراب توبه‌نده‌گی قرارلرنی قبول ایتدی.

۱ـ ابتدائی مکتبلر اساسی پروغرامماغه بناءآلتی یللق بولور.

۲ـ اداره‌ٔ بیتیه آیرم بردرس ایدوب اوقولماینچه، بلکه باشقه درسلرگه مناسبتی چقغانده تیوشنچه معلومات بیرلور.

۳ـ ابتدائی‌ایکنچی صنفده‌نمازنڭ طشقی ره‌وشلری عه‌لی صورتده کورگه‌زولور.

٤ـ حضرت رسولدن بورون‌کیلوب، کیچکه‌ن پیغمبرلر حقنڭ‌شفاهی صورتده جزئی معلومات بیرلور.

برنچی صنفده آنا تلی درسلری:

۱ـ ابتدائی برنچی صنفنڭ آنا تلی درسلرینه' تعیین ایدلگه‌ن ساعتلری‌ایله‌ن برابر، حسن خط درسلری آرتدرلدی. وبو سیکسیه‌نڭ أکثریتی طرفندن قبول ایتولدی.

۲ـ ابتدائی ۲، ۳، ٤، ۵، ٦ نچی صنفلرنڭ آنا تلی‌درسلری‌سیکسیه طرفندن بنون کوله‌می هم تعیین‌ایدلگه‌ن‌ساعتلر یله‌برابر قبول‌ایتولدی.

تنبیه: ابتدائی مکتبلرده رقه (یازواشلرنده) قبول قیلنوب قایسی صنفده اوقتله باشلاوی معلمنڭ اختیاربنه قالدرلدی.

دورتنچی صنفنك طبیعیات درسلرینه، جسملر حقنده «هوانك آورلغی» وجلیلق توغروسنده. «وآنك تأثیرلری» دیگه‌ن جمله‌لر آرتدرلدی.

٦ نچی صنفده: ابتدائی حیوانلردن آمیبلر واینفوزوریه‌لر صوڭنك «حجیره‌لر حقنده قصقه‌چه معلومات» دیگه‌ن جمله آرتدرلدی.

تاریخ

تاریخ درسلری ابتدائی ٥، ٦ نچی صنفلرده اساسی پروغرامماده کورگه‌زولگه‌ن روشچه قبول ایتولدی. ٥نچی صنفنی آلتنچی قیلوب بالعکس یاصالدی، یعنی ملی تاریخ ئلك اوقولور.

٥نچی صنفنك جغرافیا درسی، اساسی پروغرامماغه توبه‌نده‌گی جمله‌لر آرتدرلو ایله‌ن قبول ایتولدی.

١) گوللاندیه‌نك احوالی وآنده‌غی حیات سویله‌نگه‌چ «گوللاندیه‌لیلرنك هنرلرندن معلومات بیرلور»

ب) جغرافیا درسنده حکومت حاللری سویله‌نگه‌نده «عمومی خلقنك عرف وعادتلری سویله‌نو ایله‌ن برابر نیندی دین توتدقلری حقنده معلومات بیرلور»

ج) هر مملکت اوقولغانده، روسیه بله‌ن سودابابنده‌گی مناسبتلرندن معلومات بیرلور.».

٥نچی صنفغه ٣ پاپرافکه کرتلو ایله‌ن باشقه ماده‌لری اوزگه‌رتلمه‌ی، ساعتلری ایله‌ن قبول ایتولدی.

آلتنچی صنفنك اساسی پروغرامماسینه «عموما مشهور شهرلری» دیگه‌ن جمله آرتدرلوب، باشقه‌لری ساعتیله قبول ایتولدی.

رسم وقول هنرلری:

١ ـــ اساسی پرافراما بوینچه قبول‌قیلنوب، «رسم وقول اشلرین

اوگره‌تو اصولنده اوقتوچی اختیارلیدر» دیگه‌ن جمله آرتدرلدی.

٢ ــ قول هنرلرنده «بالچقدن تورلی‌شکللر یاساو» دیگان‌سوزدن صوڭ «اورو» کبی نرسه‌لرنیده اویره‌تو دیگان سوز آرتدرلدی.

گیمناستیقه و مکتب اویونلری.

اساسی پراغراممافبول ایتلوب، گیمناستیقه دیگان سوزدن صوڭ «بیگروکده مطلوب بولغان آچیق هواده» دیگان جمله آرتدرلدی.

مطبوعاتقه چقغان ومرکزی بیوروغه یبه‌رلگه‌ن، ایکنچی عمومی اوقتوچیلر اسبزدنده (درسلکلر میکسیه‌سنده) تیکشرلب، صایلانب وایکنچی اسیزد طرفندن آلتی یللق ابتدائی مکتبلرمزگه درسلك اوچون، قبول ایدلگه‌ن کتابلر:

الفبا کتابلری:

١) تاتار الفباسی وعرب الفباسی محی الدین قربانعلییف اثری
٢) برنچی معلم غفورف احمدییفلر «
٣) تل آچقچی حسن علی «
٤) معلم اوّل هادی مقصودی «

اوقو کتابلری:

١) تاتارچه اوقو ١، ٢، ٣، ٤نچی جزءلر محی الدین قربانعلییف اثری
٢) توغان تل ١، ٢، ٣نچی جزءلر احمدی، غفوری نورکبن «
٣) قرائت کتابی برنچی جزء عین الدین احمدف «
٥) یاڭا مکتب اوچنچی جزء د. عبیدی «
٦) تاتار تلی ١، ٢نچی جزءلر ع. عصمتی «
٧) تورکی اوقو محمود مرجانی «
٨) بلك یورطی ١، ٢نچی جزءلر حلیم اسکندرف «
٩) یاڭا ادبیات ع. ابراهیم ع. بطال «

صرف ونحو کتابلری:

۱) مکتبده تاتار تلی درسلری‌ف. سیفی		اثری
۲) تاتار صرفی ونحوی	ع. ابراهیمف	»
۳) مکمل صرف ونحو	ع. سعدییف	»
۴) صرف ونحو	ع. ابراهیمف	»

تاریخ کتابلری:

۱) تاتار تاریخی	ع. بطال	اثری
۲) تورك وتاتار تاریخی	.زکی ولیدی	»
۳) مختصر تورك-تاتار تاریخی‌زکی ولیدی		»
۴) قزان خانلغی	هادی اطلاسف	»
۵) سیبیریا تاریخی	هادی اطلاسف	»
٦) سیومبیکه	هادی اطلاسف	»
۷) مفصل تاریخ قوم‌تورکی	حسن عطا عبشی	»
۸) مستفادالاخبار	مرجانی	»
۹) تواریخ خمسه شرقی		

۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸، ۹ نچی نومیر ایله کورسه‌تلگان کتابلر تیك معلم افندیگه فائده‌له‌نور او چونگنه بو تاریخ کتابلری‌هر معلمنك قولنده بولورغه تییش.

جغرافیه:

۱) دنیا ۱، ۲نچی کیسه‌کلری محی‌الدین قربانعلییف		اثری
۲) رسملی جغرافیه‌برگنه کیسه‌ك ذاکر شاکرف		»

وطن تاریخی:

١) روسیه تاریخی نورعلی نادیف اثری.
وطن تاریخینه عائد اساسی پروغرامماده کورگەزلگەن اثر بوکون مطبوعات عالمنده بولنمادغندن اوقتوچی وطن تاریخنه دائر یازلغان تورلی کتابلردن فائدەلەنر.

علوم طبیعیه کتابلری:

١) علم اشیا ١، ٢، ٣ نچی جزءلری حارث فیضی اثری
٢) طبیعت اچنده ١، ٢نچی جزءلری ع. سلیمانی «
٣) قرائت فنیه ١، ٢نچی جزءلری ع. بوبی «
٤) علم نباتات ع. فخرالدین «
٥) علوم طبیعیه ٣ جزء حنفی باکرف «

حساب کتابلری:

١) رسملی حساب کتابی امیر علی ابراهیموف اثری
٢) حساب ١، ٢، ٣نچی جزءلری محی‌الدین قربانعلییف «
٣) حساب مسئلەلری شرف‌الله احمروف «
٤) حساب مسئلەلری شاپشنقفدن ترجمه بغدانف «
٥) حساب ١، ٢، ٣ کیسەکلری ولیشفلر «
٦) کسرلی عددلر ژیرشچافتدن ترجمه عبدالرحمن مصطفی «

دین درسلری اوچون کتابلر:

١) اسلام دینی ١، ٢، ٣، ٤نچی کیسەکلری حسن علی اثری
٢) دین درسلری ٢، ٣، ٤نچی کیسەکلری صنعة‌الله بیکبولاتف «

مكتب ـ بالالر کتبخانه‌سینه قویارغه یاراقلی کتابلر:

١) باکی قرائت ع. توقای اثری
٢) بیر بابلغی کولیبیف ماملییف‌لر »
٣) منتظم قرائت کتابینك ایکنچی جزئی س رحمنقلی »
٤) بالالرغه قرائت بیکقولاف »
٥) تاتار تلینك املا، صرف ونحو قاعدالری ج. ولیدی »
٦) تعلیم جغرافیه ١، ٢، ٣ نچی جزءلری حارث فیضی »
٧) علم معادن ونباتات حمیدی »

т 2116

ПРОГРАММЫ

ДЛЯ

мусульманскихъ начальныхъ училищъ.

Съ 6-ти годичнымъ курсомъ обученія.

Одобрена 2 всероссійскимъ съѣздомъ учащихъ мусульманъ.

Цѣна 75 коп.

Съ почт. 80 коп.

КАЗАНЬ.
Книгоиздательство и тип. „МААРИФЪ"
1917 г.